

Π.Μ.Σ. Πολιτιστικής Πολιτικής, Διοίκησης και Επικοινωνίας
Τμήμα Επικοινωνίας και Πολιτισμού

Θέμα εισήγησης:

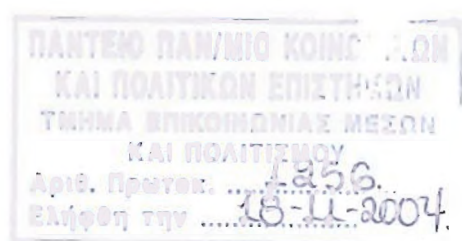
Απεικονίζοντας τα απόκρυφα Απεικονίζοντας τα απόκρυφα:

Μαγεία και σύμβολα στον πολιτισμό της εικόνας

Επιβλέπων καθηγητής: Ι. Σκαρπέλος

Επιμέλεια εισήγησης: Χρυσούλα Παπαντωνίου

Νοέμβριος 2004
Πάντειο Πανεπιστήμιο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2. ΜΑΓΕΙΑ

Μια προσπάθεια ταξινόμησης της μαγείας

Μαγικά συστήματα

Χρωματική ταξινόμηση

Μέσο επίτευξης

Η ηθική στη μαγεία

Μαγεία και Θρησκείες

3.ΑΡΧΕΤΥΠΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΜΑΓΟΥ

4. ΜΑΓΟΣ

5. ΜΙΑ ΣΥΝΑΞΗ ΜΑΓΩΝ

Ο ΕΡΜΗΣ

Ο ΜΑΓΟΣ ΤΟΥ ΤΑΡΩ

Ο ΜΕΡΛΙΝ

ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΡΑΒΔΙ

6. Χάρι Πότερ – Τα 4 πρώτα βιβλία

1.Αετός

2.Δράκος

3.Λιοντάρι

4. Φίδι

Anima: το Θηλυκό στοιχείο

Animus: το αρσενικό στοιχείο

7.ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΧΑΡΙ...

8. ΤΑ 4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΣΤΟΥΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ

ΓΗ – ΝΕΡΟ– ΑΕΡΑΣ – ΦΩΤΙΑ / ΠΥΡ:

9. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι έννοιες που συνδέουν την ιστορική μας μνήμη με το συλλογικό ασυνείδητο δεν είναι πάντοτε διατυπωμένες με λεκτικά σημεία. Το σύμβολο, ο μύθος, η τελετή - τελετουργικό έχουν μια ά-χρονη πορεία, μια συνεχή επιστροφή σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή. Το συλλογικό ασυνείδητο τα αντλεί από τη δεξαμενή κοινωνικού νοήματος το οποίο υφαίνεται διαχρονικά από όλους τους ανθρώπινους πολιτισμούς.

Σύμφωνα με τον Χρ. Γιανναρά^{*}, το έτυμον της λέξης σύμβολο προέρχεται από τις λέξεις συν + βάλλω. Είναι η απεικόνιση μιας τελετής ή και το αντικείμενο εκείνο που θέτει κάτω από το ίδιο σημείο μια ποικιλία συμπαραδηλώσεων και σημαινόμενων. Έπειτα από τη διήθηση της διαχρονικής πορείας ενός πολιτισμού, το σύμβολο καταλήγει να είναι το απόσταγμα, η πεμπτουσία της εμπειρίας.

Η απόπειρα αυτή του ορισμού της έννοιας «σύμβολο» είναι σύμφωνη και με τους όρους που είχε θέσει ο Ελβετός ψυχολόγος / ψυχαναλυτής Carl Gustav Jung ^{*}. Διέκρινε τα σύμβολα από άλλα σημεία της καθημερινής ζωής (όπως π.χ. ένα σήμα του κώδικα οδικής κυκλοφορίας) ορίζοντας πως τα σύμβολα είναι όροι, ονόματα, εικόνες,

^{*} Χρήστος Γιανναράς, Σχεδιάγραμμα εισαγωγής στη Φιλοσοφία, εκδόσεις Δόμος, Αθήνα 1994.

^{*} Carl G. Jung, Ο άνθρωπος και τα σύμβολα του, εκδόσεις Αρσενίδη, Αθήνα χ. χ.

πράγματα δηλαδή οικεία στην καθημερινή ζωή τα οποία όμως κατέχουν και συγκεκριμένες συμπαραδηλώσεις εκτός από την προφανή και συμβατική τους σημασία. Υπαινίσσονται κάτι αόριστο, κρυφό, κάτι ίσως άγνωστο και μυστικιστικό που ανασύρει από το ατομικό ασυνείδητο τις εμπειρίες και - για να δανειστούμε και όρους του Freud - τα απωθημένα του. Η μαγεία όμως των συμβόλων βρίσκεται στη σύνδεση τους με το ατομικό ασυνείδητο και τις αρχετυπικές εικόνες που όλοι κουβαλάμε μέσα μας.

Τα σύμβολα έχουν συνοδεύσει τον πολιτισμό στην εξέλιξη του. Η πρώτη τους εμφάνιση σε Παλαιολιθικές σπηλαιογραφίες εκπλήρωνε κυρίως λατρευτικούς σκοπούς, όμως η εσώτερη ανάγκη παραμένει ακόμα και σήμερα η ίδια. Αποτελούν μια αναγνωρίσιμη ηχώ της άναρθρης κραυγής του ασυνείδητου. Από τη σπηλιά των ιδεών του Πλάτωνα, το ασυνείδητο μας μπορεί να προβάλλει μόνο αντανakλάσεις. Οι παλαιότεροι πολιτισμοί αναγνώρισαν τη δύναμη των συμβόλων και για το λόγο αυτό τα χρησιμοποίησαν εκτενώς στην τέχνη, τη Θρησκεία και τα τελετουργικά του⁸. Εν πλήρη αντιθέσει σήμερα, ο δυτικός ρασιοναλισμός έχει εξοβελίσει το τελετουργικό / μεταφυσικό από τα πνευματικά καταφύγια του ανθρώπου. Ο σύγχρονος «λογικός» άνθρωπος προσπάθησε να απαλλαγεί από αυτούς τους συνειρμούς των αρχέτυπων διαμέσου των συμβόλων. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι τα συμβολικά νοήματα δεν επιζούν στο ασυνείδητο.

⁸ James Frazier, *The Golden Bough* – A new abridgement, Oxford University Press, 1994

Για το εξατομικευμένο δυτικό ον, μια γάτα είναι απλώς μια γάτα άρα και το λιοντάρι εμπεριέχεται πλήρως στον ορισμό που του αποδίδει ένα λεξικό. Αν υπάρχει και συνοδευτική φωτογραφία, τότε είναι πεπεισμένος πως ξέρει καλά τι είναι το λιοντάρι.

Σήμερα, όταν μιλάμε για μεταφυσική, φαντάσματα, Θεότητες κτλ. Δεν το κάνουμε πια για να τα επικαλεστούμε. Οι λέξεις αυτές, πανίσχυρες κάποτε, έχουν χάσει τη δύναμη τους και τη δόξα τους. Δεν πιστεύουμε πια σε μαγικούς τύπους. Ελάχιστα ταμπού ή άλλες απαγορεύσεις έχουν απομείνει οι οποίες και να υπαγορεύονται από το φόβο του Θεού. Κι ο κόσμος μας έχει φαινομενικά απαλλαγεί από δεισιδαιμονίες όπως είναι οι μάγοι, οι Θαυματοποιοί, τα στοιχειά. Κι ούτε λόγος να γίνεται για καλικάντζαρους, βρυκόλακες, ψυχές των πεδιάδων και των βουνών, και όλα τα άλλα πλάσματα που κατοικούσαν στον φυσικό κόσμο με τη βοήθεια της μεταφυσικής και του αγνώστου.

Θα έλεγαν οι Βουδιστές : όλα θα πήγαιναν καλά, αν οι άνθρωποι έστεργαν ν' ακολουθήσουν τον οχταπλό δρόμο του Ντάρμα (νόμου) και να μάθουν να γνωρίζουν αληθινά τον εαυτό τους. Οι χριστιανοί μας λένε πως αν οι άνθρωποι πίστευαν στο Θεό, ο κόσμος θα ήταν καλύτερος. Ο ορθολογιστής δηλώνει πως αν οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν τη λογική τους όλα τα προβλήματα θα είχαν λυθεί. ----Η τελευταία από τις 4 αλήθειες του Ντάρμα (του βουδιστικού νόμου) αφορά τον «οχταπλό δρόμο». Ο νόμος αυτός ελευθερώνει τον άνθρωπο από την αυταπάτη του Εγώ του, από την επιθυμία και τα πάθη κι από τον Τροχό των Αναγεννήσεων.

Το κακό είναι ότι κανένας ορθολογιστής δεν κάθεται ποτέ να λύσει μόνος του τα προβλήματα αυτά. Οι χριστιανοί αναρωτιούνται συχνά γιατί ο Θεός δεν τους μιλά πια, όπως πίστευαν πως έκανε παλιά. Όταν μας θέτουν αυτό το ερώτημα, θυμάμαι πάντα εκείνο το ραβίνο που τον ρωτούσαν γιατί, ενώ ο Θεός παρουσιαζόταν άλλοτε τόσο συχνά στους ανθρώπους, γιατί σήμερα έχει γίνει άφανος. Ο ραβίνος είχε απαντήσει: « Σήμερα δεν υπάρχει πια κανένας που να έχει τη δύναμη να σκύψει τόσο χαμηλά».

Για να γίνουμε πιο ακριβείς, η επιφάνεια του κόσμου μας σαρώθηκε. Η δυτική φιλοσοφία καθόρισε πως είναι δυνατόν να μιλάμε για αγγέλους και δαίμονες και άλλα εξωλογικά πλάσματα. Ο Jostein Gaarder^{*}, νορβηγός καθηγητής φιλοσοφίας χρησιμοποίησε ένα πολύ εύγλωττο, εξατομικευμένο και νεωτερικό παράδειγμα για να το τεκμηριώσει. Με λίγα λόγια, το παράδειγμα συνοψίζεται στα εξής: Η ανθρώπινη φαντασία έχει κληρονομήσει ιδέες από το φυσικό της περιβάλλον – έχει δει ανθρώπους , έχει δει πουλιά άρα μπορεί να συν – ενώσει τις δύο εικόνες σε μία και να δημιουργήσει την παράλογη εικόνα του μεταφυσικού και εξωλογικού φτιάχνοντας έναν άγγελο. Υπό αυτό το πρίσμα Θεώρησης, θα μπορούσαμε να έχουμε δει σε συμβολικές αναπαραστάσεις μυθικά όντα όπως κροκόφαντες και ελέδελους (κροκόδειλος + ελέφαντας).

Έτσι, οι μυθικές και συμβολικές αναπαραστάσεις έχουν περιφωριστεί να είναι απλά τερτίπια του κεντρικού νευρικού συστήματος του ανθρώπου.

^{*} Jostein Gaarder, Ο κόσμος της Σοφίας, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα, 1995

Μόνο οι γραφικοί και οι απατεώνες ασχολούνται με τις νεράιδες και τα ξωτικά, τις βασκανίες και τα μάγια. Η γράφουσα όμως έχει ούτως ή άλλως τη φήμη της αλαφροϊκιώτης και θα συνεχίσει την ανάλυση της με μια εισαγωγή στον όρο μαγεία και με την ανάλυση της φιγούρας του μάγου.

ΜΑΓΕΙΑ

Σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας, ο άνθρωπος προσπάθησε να επικοινωνήσει με το υπερφυσικό και να αποκτήσει δυνάμεις πέρα από την ανθρώπινη φύση. Έτσι σε κάθε Θρησκεία (σχεδόν) δημιουργήθηκε ένα μαγικό σύστημα με ένα και μόνο σκοπό. Την καλύτερευση της ζωής του ανθρώπου μέσα από τη Θρησκεία

Υπάρχουν δύο απόψεις για την ετοιμολογία της λέξης "μαγεία" :

1. Η νεώτερη άποψη: από την ρίζα της ινδικής λέξης "μάγκια". Η λέξη αυτή σημαίνει «απάτη». Η νεώτερη αυτή άποψη αναφέρεται σε πολλά βιβλία της νεώτερης Εκκλησίας
2. Η παλαιότερη άποψη: από τις λέξεις ‘μαν κεα (man kea)’ της αρχαίας αραμαϊκής. Οι λέξεις αυτές σημαίνουν «πνευματική ενδυνάμωση»

Επιπλέον, υπάρχουν τρεις ορισμοί για τον όρο μαγεία :

- Συγκέντρωση εσωτερικής ενέργειας και χρήση της για την επίτευξη κάποιου συγκεκριμένου σκοπού - γητειά (σε πολλά Θρησκευτικά συστήματα , η ενέργεια αυτή προέρχεται από κάποιο στοιχείο(ελεμενταλισμός) ή ακόμα και από το σύμπαν (κοσμοισμός) . Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο «μάγος» ονομάζεται διάμεσο και ολόκληρη η

διαδικασία

(ροή

-channeling)

Η λέξη «ενέργεια» που αναφέρεται στο παραπάνω αφορά την πνευματική ενέργεια και όχι κάποια μορφή φυσικής ενέργειας

- Η επικοινωνία με ανώτερα πνευματικά όντα τα οποία θα δώσουν στον ιερέα (αφού μεσολαβεί με το Θείο) τις δυνάμεις που θέλει, ή και ακόμα η διαταγή κάποιων πνευματικών όντων (δαίμονες, άγγελοι, αιθερικά, οντότητες στοιχείων (elemental) να κάνουν αυτά που θέλει. Η συγκεκριμένη μορφή μαγείας ονομάζεται επίκληση (κυρίως στη Σολομωνική μαγεία-Kabalah)
- Η αποκόμιση δυνάμεων και προστασίας με τη χρήση κάποιων ιερών φυλαχτών, τα οποία περιέχουν τα ιερά σύμβολα του εκάστοτε συστήματος (όπως με το σταυρό στη Χριστιανική πίστη, τα τετράγωνα του Μέρλιν κτλ)

Μια προσπάθεια ταξινόμησης της μαγείας:

Η μαγεία βρίσκεται σχεδόν σε κάθε θρησκευτική πίστη και η ταξινόμησή της είναι γενικά δύσκολη. Μπορούμε να την ταξινομήσουμε με τρεις βασικούς τρόπους:

Μαγικά συστήματα

Αν και η κατάταξη της μαγείας είναι πολύ δύσκολη, για λόγους μόνο και μόνο εύκολης ταξινόμησης η μαγεία μπορεί να καταταχθεί στα λεγόμενα συστήματα, δηλαδή σε ευρύτερες κατηγορίες:

- Παγανιστικό σύστημα μαγείας : Στο σύστημα αυτό ανήκουν οι διάφορες μαγείες που έχουν σχέση με τις παγανιστικές θεότητες (όπως πχ.

Σελήνη , Ηλιος). Στο σύστημα αυτό ανήκει και ο το ελεμενταλιστικό σύστημα , το οποίο περιλαμβάνει τις μαγείες που έχουν σχέση με τα στοιχεία της φύσης

- *Χριστιανικό σύστημα μαγείας* : Ναι, όσο περίεργο και αν ακούγεται , υπάρχει και σύστημα μαγείας αναφορικό με τον Χριστιανισμό. Το σύστημα αυτό δημιουργήθηκε από τους πρώτους κρυπτοχριστιανούς και από πολλούς φανατικούς απομακρυσμένων περιοχών. Επιπλέον εδώ μπορεί να καταταχθεί και το εωσφορικό σύστημα λατρείας
- *Εβραϊκό σύστημα μαγείας* : Το συγκεκριμένο έχει βάση την παλαιά διαθήκη και τα Σολομωνικά κείμενα. Κύριος εκπρόσωπός του είναι η μαγεία της Καμπάλα (Kabbalah)
- *Ανατολίτικο σύστημα μαγείας* : Αν και η μαγεία δεν αποτελεί στοιχείο των λεγόμενων ανατολικών Θρησκειών (Ινδουισμός , Βουδισμός, Κομφουκιανισμός κτλ) , η αυτοσυγκέντρωση και η ενόραση (visualization) ενέργειας που εξασκείται σε αυτές, λέγεται ότι έχει άμεση σχέση με τη μαγεία.
- *Τοπικιστικά συστήματα μαγείας*⁸ : Εδώ περιέχονται τα αφρικάνικα μαγικά συστήματα (Voodoo, Vodun, Hoodoo) καθώς και διάφορα ινδιάνικα (Σαμανισμός, Φυσιομαγεία)

Χρωματική⁸

ταξινόμηση:

Η μαγεία μπορεί , επιπλέον , να καταταχθεί σε 'χρωματικές τάξεις'. Οι απόψεις , όμως, για το τι είναι το κάθε χρώμα στη μαγεία είναι πολύ συγκεχυμένες και

⁸ James Frazier, The Golden Bough – A new abridgement, Oxford University Press, 1994

⁸ Μαγεία, η απόκρυφη παράδοση του κόσμου, Συλλογικό έργο, εκδόσεις: Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη, 2000

μπερδεμένες. Οι πιο γνωστές και ευρύτετα αποδεκτές χρωματικές κατηγορίες είναι οι:

- *Λευκή μαγεία* : Μαγεία που προορίζεται για προστασία και έχει σχέση με τις Θετικές πράξεις (ευχές κτλ)
- *Μαύρη μαγεία* : Μαγεία που κατευθύνεται με κακό σκοπό και έχει σχέση με την αρνητική ενέργεια (κατάρες κτλ)
- *Κόκκινη μαγεία* : Η πιο αποδεκτή άποψη θέλει τη μαγεία αυτή να έχει σχέση με την αγάπη και το sex. Άλλες απόψεις τη θέλουν να είναι η μαγεία του αίματος

Μέσο

επίτευξης

Εδώ η μαγεία κατατάσσεται σε κατηγορίες ανάλογα με το μέσο που χρησιμοποιεί για την επίτευξη των στόχων:

- Γητειά : Η μαγεία αυτή μπορεί να είναι μια περίπλοκη διαδικασία η οποία έχει ως σκοπό τη συλλογή πνευματικής ενέργειας από το άτομο και η χρησιμοποίησή της για την επίτευξη κάποιου στόχου
- Επίκληση : Η μαγεία αυτή περιλαμβάνει τελετουργίες , με τις οποίες το άτομο έρχεται σε επαφή με ανώτερα πνευματικά όντα που θα τον βοηθήσουν στην επίτευξη των στόχων του. Εδώ περιλαμβάνεται και η περίφημη νεκρομαντεία (εκτενείς σχολιασμός σε μετέπειτα άρθρο).

Η ηθική στη μαγεία:

Η μαγεία επιτρέπει στον ασκούντα να χρησιμοποιήσει τεράστιες δυνάμεις για κάποιο σκοπό . Όπως είναι φυσικό , κανένα μαγικό σύστημα δεν επιτρέπει (ηθικά τουλάχιστο), την χρήση της μαγείας για άσχημους σκοπούς . Περίφημο παράδειγμα είναι ο τρίπτυχος νόμος (threefold law) της Wicca. Ο νόμος αυτός

λέει ότι «Οτιδήποτε πράξει ο ασκών , Θα επιστρέψει σε αυτόν στο τριπλάσιο» ,
πράγμα που θέτει τον «χρήστη» της μαγείας ενώπιον των πράξεών του. Τέλος,
άλλο είναι παράδειγμα είναι το παράδειγμα που θέτει η Χριστιανική Θρησκεία
γι αυτούς που παραβαίνουν τους κανόνες της , την αμαρτία.

Μαγεία και Θρησκείες:

Όσο περίεργο και αν φαίνεται, η μαγεία είναι παρούσα σχεδόν σε κάθε
Θρησκεία. Κάθε Θρησκεία περιλαμβάνει τελετές, μυστήρια, πράξεις, προσευχές
που έχουν τελικό σκοπό την παρουσία της εκάστοτε Θεότητας στον χώρο
λατρείας , ώστε αυτή με τη σειρά της να βοηθήσει τους πιστούς της. Οι μόνες
Θρησκείες που , ίσως, εξαιρούνται είναι οι λεγόμενες ανατολίτικες Θρησκείες,
και αυτό γιατί σε αυτές (αν και αυτό που θα διατυπώσω είναι μια ίσως ατυχής
γενίκευση) το Θείο είναι απρόσωπο (πχ Atma). Οι Θρησκείες , όμως, αυτές
περιλαμβάνονται στη μαγεία γιατί προϋποθέτουν τη συγκέντρωση πνευματικής
ενέργειας - χαρακτηριστικό της μαγείας)

ΑΡΧΕΤΥΠΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΜΑΓΟΥ

Τα αρχέτυπα κατά τον Jung, αποτελούν σχεδόν ζώσες έννοιες που προ -
σχηματίζουν και κωδικοποιούν κατά κάποιον τρόπο τις σκέψεις και τις πράξεις
των ανθρώπων. Δεν αποτελούν ιδέες αλλά «κληροδοτημένες δυνατότητες

ΜΑΓΟΣ

Όλοι γνωρίζουμε τι είναι ο μάγος. Φυσικά είναι αυτός ο άνθρωπος που κάνει μαγικά. Είναι αυτός που κάνει και συμβαίνουν πράγματα ενάντια στους φυσικούς νόμους της καθημερινής μας ζωής. Μετασχηματίζουν, εξαφανίζουν, εμφανίζουν και όλα αυτά τα κάνουν χάριν της δικής μας διασκέδασης ή τον συνδέουμε με τον γιατρό, τον πρακτικό, τον τσαρλατάνο που υπόσχεται πως ως δια μαγείας θα εξαφανίσει τα προβλήματα υγείας που έχουμε. Παρόλα αυτά ο μάγος δεν παύει να είναι κάποιος που έχει πιο άμεση σχέση από εμάς με το έξω λογικό, το μεταφυσικό, είτε παίζει με μια τράπουλα είτε υπόσχεται, ως σαμάνος του 21^{ου} αιώνα να θεραπεύσει πάσα νόσον. Οι τύποι αυτοί του μάγου είναι απόηχοι της ιστορικής διαδρομής του αρχετυπικού συμβόλου. Συχνά γίνεται διάκριση σε μαύρους και λευκούς μάγους και η ρίζα της διάκρισης σε μια πρώτη ανάλυση

είναι εάν η μαγεία χρησιμοποιείται για καλούς ή μοχθηρούς σκοπούς. Ένας συνήθης ορισμός του "shaman" εξηγεί: "μεταξύ των διαφόρων φυλών, ο σαμάνος αποτελεί ένα μάγος, ένα μέσο, ή Θεραπευτής που οφείλει τις δυνάμεις του στη μυστική κοινωνία με το πνεύμα του κόσμου^κ." Ο Mircea Eliade^κ, παραδείγματος χάριν, αρχίζει την κλασική μελέτη για το σαμανισμό ως εξής: Από την αρχή του αιώνα, οι εθνολόγοι έχουν περιέλθει στη συνήθεια να χρησιμοποιήσουν τους όρους "shaman," "άτομο ιατρικής," "μάγος," εναλλακτικά για να υποδείξουν ορισμένα άτομα που κατέχουν τις μαγικο-Θρησκευτικές δυνάμεις και που απαντούν σε όλες τις "πρωτόγονες" κοινωνίες... [Αλλά] εάν η λέξη "shaman" λαμβάνεται για να σημάνει οποιοδήποτε μάγο, μάγος, άτομο ιατρικής, ή άτομο που γενικά περιέρχεται σε κατάσταση έκστασης, τότε πρόκειται για κάτι που συναντάμε σε όλη την ιστορία των Θρησκειών και της Θρησκευτικής εθνολογίας, φθάνουμε σε μια έννοια αμέσως εξαιρετικά σύνθετη και εξαιρετικά ασαφής . Όμως, οι μάγοι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με τις ιδιότητες τους και τη χρονική στιγμή που εμφανίζονται ως σύμβολα.

^κ The Concise Columbia Encyclopedia Avon Books, 1983, New York

^κ Mircea Eliade, Shamanism: Archaic Techniques of Ecstasy ,Princeton University Press, 1964, Princeton:

ΜΙΑ ΣΥΝΑΞΗ ΜΑΓΩΝ

1. ΕΡΜΗΣ

Ο ελληνικός Θεός Ερμής είναι γνωστός για πολλά πράγματα: αγγελιοφόρος όλων των Θεών, ψυχοπομπός των νεκρών, προστάτης του εμπορίου αλλά και των κλεφτών, αποτελεί ίσως το πρώτο αρχέτυπο μάγου. Στη ρωμαϊκή λατρεία απαντά και ως προστάτης της μαγείας, και ως μάγος ο ίδιος. Το χρυσό ραβδί του (το κηρύκειο) είναι ένα παράδειγμα της μαγικής ράβδου, που θα εξεταστεί παρακάτω. Στην αλχημεία, ο Ερμής με το ρωμαϊκό του όνομα, συμβόλιζε το ένα στοιχείο της φιλοσοφικής λίθου (Mercury – ψευδάργυρος).

Οι μύθοι που συνδέονται με τον Ερμή μας προϊδεάζουν για τη σχέση του με το μαγεία. Όπως συμβαίνει με πολλούς Θεούς και ήρωες, τα Θαύματα ξεκινούν ήδη από τη γέννηση του. Τη μέρα που γεννήθηκε, ο Ερμής σκότωσε μια χελώνα για να φτιάξει το πρώτο μουσικό όργανο. Ήδη, συμβολικά συνδέει τη γέννηση με το

Θάνατο. Αμέσως μετά, έκλεψε τα βόδια του ετεροθαλή αδελφού του, του Απόλλωνα, και τον ξεγέλασε σέρνοντας τα ανάποδα για να μπερδευτεί με τα ίχνη. Όταν ο Απόλλωνας τον βρήκε και τον ρώτησε αν γνωρίζει κάτι σχετικά με την κλοπή ο Ερμής προσποιήθηκε άγνοια και απορία. Όπως και οι σημερινοί μάγοι, που όταν βρίσκονται πάνω στη σκηνή που με υποτιθέμενη άγνοια καθοδηγούν το κοινό για να το πείσουν πως οι ενέργειες τους είναι εξωλογικές.

Ο Ερμής σκότωσε δύο από τα βόδια και χρησιμοποίησε τα νεύρα τους για να φτιάξει χορδές για τη λύρα του. Η μουσική του «μάγεψε» τον Απόλλωνα και έτσι τον συγχώρεσε για την κλοπή. Ο Ερμής τότε του χάρισε το μουσικό όργανο και ο Απόλλωνας του χάρισε το γεμάτο από συμβολικά στοιχεία κηρύκειο. Από μια άποψη, ο μύθος της πρώτης μέρας της ζωής του Ερμή αναπαριστά συμβολικά την ένωση των αντιθέτων, την *coniunctio oppositorum*, που είναι πολύ σημαντικό στοιχείο της σκέψης του Jung για τους συμβολισμούς. Ο Ερμής την πρώτη ημέρα της ζωής του έγινε προστάτης Θεός των κλεφτών και των μάγων.

Ο ΜΑΓΟΣ ΤΟΥ ΤΑΡΩ

Η κάρτα αυτή απεικονίζει ένα νεαρό άνδρα με ξανθά μαλλιά. Τα ρούχα του είναι βασισμένα σε τρία χρώματα, χρυσό, μπλε και κόκκινο. Είναι ίσως το πρώτο αρχέτυπο μάγου που απεικονίζεται με τον τίτλο του μάγου.⁸ Τα δύο βασικά χρώματα είναι σε αντιπαράθεση: αν από την αριστερή πλευρά ο μάγος φοράει κάτι κόκκινο, τότε στη δεξιά θα είναι πάντα μπλε. Φοράει ένα καπέλο με τεράστιο κόκκινο γείσο και σε κάθε χέρι κρατάει κάτι, ένα μαγικό (;) ραβδί και μία σφαίρα ή ένα νόμισμα.

Στο τραπέζι που βρίσκεται μπροστά του υπάρχουν διάφορα αντικείμενα. Το μαχαίρι και η κουπά είναι τα δύο αντικείμενα που απαντούν σε όλες τις εκδοχές των καρτών Ταρώ ενώ μπορεί να δει κανείς επίσης στην κάρτα του μάγου επίσης την πεντάλφα ή ένα μεγάλο σπαθί. Οι συμβολισμοί των αντικειμένων είναι

⁸ Σύμφωνα με τον David Fontana, η συγκεκριμένη τράπουλα Ταρώ, είναι από τις παλαιότερες που βρίσκονται ακόμα σε χρήση. Πρόκειται για την εκδοχή της Μασσαλίας και είναι τουλάχιστον εξακοσίων ετών, David Fontana, *The Secret Language of Symbols*, Chronicle Books, San Francisco, 1994.

ξεκάθαροι. Το μαχαίρι ή / και το σπαθί συμβολίζουν το επιθετικό, το αρσενικό ενώ η πεντάλφα και η κούπα (σχηματική απεικόνιση του δισκοπότηρου) φέρνουν στο νου το Θηλυκό , το ήπιο. Η μαγεία σύμφωνα με τις κάρτες Ταρώ είναι απαραίτητη για να μπορεί ο άνθρωπος να αλλάξει, να μεταμορφωθεί και να προχωρήσει στη ζωή του. Χωρίς το άγγιγμα μιας «μαγικής» μεταμόρφωσης του εσωτερικού μας κόσμου, ο εαυτός μας είναι καταδικασμένος να ζήσει αιώνια μπερδεμένος ανάμεσα στα συναισθήματα , τις σωματικές ανάγκες και των κοινωνικών επιταγών.

Ο Μάγος (που κατατάσσεται πρώτος εξελικτικά όσον αφορά την κατανόηση της τράπουλας Ταρώ) είναι το κομμάτι του εαυτού μας που πάντα επιθυμεί την ανανέωση, την αλλαγή μέσω της καλύτερης κατανόησης του κόσμου που μας περιβάλλει, φυσικού και μεταφυσικού. Η απεικόνιση αρσενικών και Θηλυκών συμβόλων αποδεικνύει πως είναι απαραίτητο για τον άνθρωπο να γνωρίζει την άλλη πλευρά, να την αναγνωρίζει μέσα του (πιο κάτω θα διατυπωθεί καλύτερα αυτή η Θεωρία σύμφωνα με τις αναλύσεις του Jung,) και να ζευγαρώνει με αυτήν για να μπορέσει να προχωρήσει. Χωρίς την ένωση αρσενικού και Θηλυκού δεν υπάρχει δημιουργία.

Ο ΜΕΡΛΙΝ

Ο Μέρλιν^κ είναι ίσως η πιο αναγνωρίσιμη φιγούρα μάγου για τον δυτικό κόσμο. Η πατρική φιγούρα του με τη γενειάδα, τη φαρδιά ρόμπα και το κωνικό καπέλο με τα αστρολογικά σύμβολα είναι μια αναπαράσταση – πρότυπο για την απεικόνιση του μάγου σήμερα. Συχνά απεικονίζεται με τα χέρια τεντωμένα κάτι που σε

συνδυασμό με το φαρδύ του ένδυμα, αυξάνει το μέγεθος του, άρα και το αντίκτυπο που έχει η εικόνα του στον ανθρώπινο ψυχισμό. Συχνά παρουσιάζεται να κραδαίνει και αυτός ένα μαγικό ραβδί, ίσως το μόνο κοινό σημείο των αναπαραστάσεων των τριών μάγων. Υποστηρίζεται πως ο Μέρλιν δεν είναι μια τελείως φανταστική φιγούρα αλλά έχει τις ρίζες της σε υπαρκτά πρόσωπα αντίθετα με το μάγο της τράπουλας Ταρώ και το Θεό Ερμή. Όπως και με τον Ερμή, η γέννηση του έχει ιδιαίτερη σημασία για το αρχέτυπο του μάγου.

Μια από τις εκδοχές της γέννησης του Μέρλιν, ξεκινάει εξιστορώντας πως οι δαίμονες ήθελαν να φέρουν στον κόσμο τον Αντίχριστο. Ένας δαίμονας

^κ Η ανάλυση του μάγου Μέρλιν βασίζεται κυρίως στο: Nikolai Tolstoy, *The Quest for Merlin*, editions: Little, Brown and Company, Boston, 1985

γονιμοποιεί μια νύχτα μια παρθένα (σε αναλογία πάντοτε με τη γέννηση του Ιησού). Η κοπέλα όταν συνειδητοποίησε την εγκυμοσύνη της, εξομολογήθηκε σε έναν παπα και αυτός έριξε αγιασμό πάνω της και πάνω στην κοιλιά της για να διώξει το κακό. Ο διωγμός του κακού πέτυχε, μέσω αυτής της τελετής εξαγνισμού αλλά ο Μέρλιν δεν σταμάτησε να είναι μια *coniunctio oppositorum*, μια συνένωση αντιθέτων, παιδί διαβόλου και παρθένας. Αντιπροσωπεύει και αυτός την ανθρώπινη φύση, πνευματική και σωματική, αρσενική και θηλυκή.

ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΡΑΒΔΙ

Κοινό στοιχείο και χαρακτηριστικό γνώρισμα όλων των μάγων, είναι μια ράβδος που τους συνοδεύει και τους βοηθάει να εκτελέσουν τα μαγικά τους, το μαγικό ραβδί. Είναι σχεδόν ένα εργαλείο της δουλειάς τους. Η J.C. Cooper παρατηρεί πως είναι ένας «αγωγός» μαγείας, χαρακτηριστικό γνώρισμα μάγων και σαμάνων.

Όπως είδαμε και στους τρεις τύπους μάγου, το μαγικό ραβδί είναι μια συμπύκνωση των ικανοτήτων τους. Μια πρώτη ερμηνεία για το ραβδί είναι ότι χρησιμεύει για να υποδείξει κάτι στο οποίο πρέπει να εστιάσουμε. Αν αυτό είναι καλό ή κακό, εξαρτάται από το είδος της μαγείας και των προθέσεων της. Μέχρι και ο Μωσής χρησιμοποίησε το μπαστούνι του για να επιβάλλει τον χωρισμό των νερών για να περάσει ο λαός του. Επιπλέον, σε πολλούς πολιτισμούς, το ραβδί απαντά ως εργαλείο μαγείας – ραβδοσκοπία – για να διευρύνει τις διαισθητικές ικανότητες του μάντη.

Μια ακόμα ερμηνεία του μαγικού ραβδιού είναι ο σχεδόν προφανής φαλλικός συμβολισμός του. Οι Δρυίδες της Μ. Βρετανίας χρησιμοποιούσαν ένα μαγικό ραβδί από γκί με ένα κουκουνάρι κολλημένο στην άκρη του σύμφωνα με την J.C. Cooper η οποία εντοπίζει ακριβώς το ίδιο σύμβολο και σε αναπαραστάσεις μαινάδων σε αρχαιοελληνικά αγγεία. Ίσως ο συμβολισμός να παραείναι προφανής. Είναι ένα ανδρικό σύμβολο επιβολής εξουσίας, αντίστοιχο με την ποιμαντορική ράβδο.

Χάρι Πότερ – Τα 4 πρώτα βιβλία

ΧΑΡΙ ΠΟΤΕΡ Βιβλ.1ο " Η Φιλοσοφική Λίθος"

Εκδ. Ψυχογιός

Ο Χάρι Πότερ είναι ένα μικρό αγόρι από την Αγγλία και ζει μέχρι τα 11 του χρόνια σ' ένα προάστιο του Λονδίνου με τη Θεία, το Θείο του και τον αντιπαθητικό εξάδελφό του, επειδή οι γονείς του είχαν σκοτωθεί σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα. Συμβιώνει μαζί τους κάτω από δύσκολες έως άσχημες συνθήκες. Στα ενδέκατα γενέθλιά του του αποκαλύπτεται ότι είναι μάγος όπως και οι γονείς του, τους οποίους στη πραγματικότητα τους σκότωσε ο Βόλτεμορτ ένας μαύρος μάγος. Ο ίδιος προσπάθησε να σκοτώσει και τον Χάρι αλλά απέτυχε. Εξ αιτίας αυτής της αποτυχίας ο Βόλτεμορτ έχασε ένα μεγάλο μέρος της δύναμής του κι από τότε έχει βάλει σκοπό να εξοντώσει τον Χάρι.

Χωρίς να γνωρίζει μέχρι τότε τίποτα από όλα αυτά ο μικρός Πότερ (πήλινος), ζει στον κόσμο των κοινών ανθρώπων (Μαγκλ), όπου καλείται να μνηθεί στον κόσμο της μαγείας. Αυτό θα γίνει στο κολέγιο Χόγκουαρτς, ένα σχολείο αποκλειστικά για μάγους. Εκεί ο εντεκάχρονος Χάρι ανακαλύπτει ότι η μοίρα του είναι να προστατεύσει τον κόσμο που απειλείται από τις δυνάμεις του κακού. Θα αποδεχθεί αυτή τη μοίρα και από κει ξεκινούν οι περιπέτειές του.

Το κολέγιο Χόγκουαρτς είναι κυριολεκτικά ένα μαγικό μέρος, χτισμένο σ' ένα παράλληλο κόσμο με τον δικό μας όπως άλλωστε είναι ο κόσμος των μάγων. Ένας κόσμος που μοιάζει πολύ με των απλών ανθρώπων, με τη διαφορά πως οι κάτοικοί του βιώνουν τα πράγματα με μαγικό τρόπο. Εκεί

υπάρχουν διάφοροι χαρακτήρες. Καλοί, κακοί, δύσκολοι, περίεργοι...Ο

Χάρι Θα βρει τους δικούς του φίλους τον Ρον Ουέσλι και την Ερμιόνη Γκρέιντζερ, αλλά και την αγάπη απ' τους υπόλοιπους μάγους που τόσο πολύ του έλειψε στον κόσμο των Μάγκλ. Μαζί Θα ξεκινήσουν την πρώτη τους περιπέτεια, που είναι να προστατεύσουν τη Φιλοσοφική Λίθο, η οποία φυλάσσεται στα υπόγεια του κολεγίου, από τον κίνδυνο να πέσει στα χέρια των δυνάμεων του κακού.

Μέσα από τρελές περιπέτειες, από τρομακτικά μαγικά φαινόμενα, από απροσδόκητα γεγονότα, ο Πότερ και οι φίλοι του τελικά Θα τα καταφέρουν. Κι έτσι η Φιλοσοφική Λίθος η Λίθος της Σοφίας Θα παραμείνει σε καλά χέρια γιατί εκεί είναι η Θέση της.

Η ιστορία φαίνεται απλοϊκή, παρ' όλα αυτά κρύβει βαθιά φιλοσοφικά μηνύματα, κρύβει το όραμα ενός καλύτερου κόσμου, απαλλαγμένο απ' τον υλισμό και την πεζότητα. Σε όλα τα βιβλία με τις περιπέτειες του Χάρι σατιρίζεται ο μικροαστισμός της κοινωνίας των Μαγκλ, η έλλειψη φαντασίας και δημιουργικότητας, η απόστασή του απ' το μυστήριο και ο φόβος του γι αυτό.

Το βιβλίο περιέχει τα οράματα ενός καλύτερου κόσμου εμποτισμένου με τα μαγικά στοιχεία της δημιουργικής φαντασίας και της αναζήτησης των κοιμισμένων δυνάμεων και δυνατοτήτων μας. . Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι χτυπήθηκε ανελέητα από πολλές επίσημες Θρησκείες, χαρακτηρίστηκε επικίνδυνο για τα παιδιά και κήκε σε πλατείες της Αμερικής, από φανατικούς Θρησκόληπτους σαν σατανιστικό.

Βιβλ. 2ο "Ο ΧΑΡΙ ΠΟΤΕΡ ΚΑΙ Η ΚΑΜΑΡΑ ΜΕ ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ"

Το δευτερο βιβλίο με τις περιπέτειες του Χάρι Πότερ είναι ο «Χάρι Πότερ και η Κάμαρα με τα Μυστικά. Η ιστορία έχει ως εξής:

Το κολέγιο Χόγκουαρτς όπου ο Χάρι Πότερ σπουδάζει την τέχνη της μαγείας, έχει πολλά μυστικά, γι αυτό άλλωστε και όλες οι μέχρι στιγμής περιπέτειες του Χάρι διαδραματίζονται εκεί. Το Χόγκουαρτς ιδρύθηκε περίπου χίλια χρόνια πριν και παραπάνω, από τέσσερις κορυφαίους μάγους της εποχής εκείνης. Οι τέσσερις κοιτώνες του σχολείου πήραν τ' όνομά τους από εκείνους: τον Γκόντρικ Γκρίφιντορ, τη Χέλγκα Χαφλάλφ, τη Ροβένα Ραβενκλόου και τον Σαλαζάρ ΣλίΘεριν. Έχτισαν μαζί το κάστρο του Χόγκουαρτς, μακριά από τα αδιάκριτα βλέμματα των Μάγκλ, γιατί ζούσαν σε μια εποχή που οι απλοί άνθρωποι φοβούνταν τη μαγεία και οι μάγοι και μάγισσες υφίστανται μεγάλους διωγμούς.

Στην αρχή οι ιδρυτές συνεργάζονταν αρμονικά. Έβρισκαν νέους που είχαν μαγικές ιδιότητες και τους έφερναν στο κάστρο για να σπουδάσουν. Αργότερα όμως δημιουργήθηκε ρήξη μεταξύ του ΣλίΘεριν και των υπολοίπων, επειδή ο ΣλίΘεριν ήθελε να είναι πιο επιλεκτικοί στην επιλογή των υποψηφίων μάγων -σπουδαστών που γίνονταν δεκτοί στο Χόγκουαρτς. Πίστευε ότι η γνώση της μαγείας πρέπει να περιοριστεί μόνο σε άτομα που κατάγονται από μάγους και όχι σε αυτούς που είχαν γονείς Μάγκλ. Αυτή η σύγκρουση είχε σαν αποτέλεσμα να φύγει ο ΣλίΘεριν απ' το σχολείο. Υπάρχει όμως και ο Θρύλος που λέει ότι ο ΣλίΘεριν είχε

χτίζει μια μυστική κάμαρα στο κάστρο εν αγνοία των άλλων ιδρυτών. Τη σφράγισε με τέτοιο τρόπο ώστε να μη μπορεί να την ανοίξει παρά μόνο αυτός ο μαθητής που θα είναι ο γνήσιος κληρονόμος του. Όταν η αίθουσα θα ανοιγόταν θα απελευθερώνονταν από μέσα της το φρικτό τέρας που κρύβεται εκεί, για να καθαρίσει η σχολή από εκείνους που δεν είναι γνήσιοι απόγονοι μάγων.

Κι έτσι ο Χάρι και η παρέα του ξαναμπαίνουν σε καινούριες περιπέτειες για να ανακαλύψουν τελικά τελείως "τυχαία" την κάμαρα με τα μυστικά, όπου ο Χάρι Πότερ θα νικήσει για άλλη μια φορά τον μάγο Βόλτεμορτ ο οποίος ήταν και πρώην μαθητής του ΣλίΘεριν.

Και σ' αυτό το βιβλίο βλέπουμε άπειρα συμβολικά στοιχεία με κυρίαρχο τη μάχη της λευκής μαγικής δύναμης με τη μαύρη, κάτι που άλλωστε υπάρχει σε όλες τις περιπέτειες του Πότερ, άλλα και άλλα πολλά που συνθέτουν την ιστορία.

Αξίζει να σημειώσουμε ένα κομμάτι απ' το βιβλίο που είναι τα λόγια του Ντάμπλντορ, μεγάλου μάγου και τωρινού διευθυντή του ΣλίΘεριν προς τον Χάρι Πότερ ο οποίος μαζί με το σημάδι του κεραυνού στο μέτωπο, που το κληρονόμησε όταν ο Βόλτεμορτ προσπάθησε να τον σκοτώσει ενώ ήταν μωρό, πήρε και κάποιες απ' τις ικανότητες του μαύρου μάγου, όπως να μιλά με τα ερπετά κ. ά.

Λέει λοιπόν ο Ντάμπλντορ στο μικρό Χάρι: " ...Είναι οι επιλογές μας που δείχνουν πιο ξεκάθαρα απ' τις ικανότητες μας ποιοι πραγματικά είμαστε."

Βιβλ. 3ο "Ο Χάρι Πότερ και ο Αιχμάλωτος του Αζκαμπάν"

Από το Αζκαμπάν τη φρικτή φυλακή των μάγων, δραπετεύει ο Σείριος Μπλάκ, ο διασημότερος ίσως κρατούμενος που πέρασε ποτέ από εκεί.

Το υπουργείο μαγείας είναι τόσο αναστατωμένο που ενημέρωσε ακόμα και τον πρωθυπουργό των Μαγκλ για το γεγονός.

Λεωφορεία με ιππότες, μαγικοί χάρτες, μανδύες που σε κάνουν αόρατο, ξόρκια, ο Ιππόγρυπας Ωραιόραμφος, μαγικά φίλτρα, ξωτικά, περίεργα τέρατα συνθέτουν και αυτό το βιβλίο.

Κι όπως είναι φυσικό ο Χάρι θα έρθει αντιμέτωπος με τον Σείριο Μπλάκ τον τρομερό εγκληματία.

Βιβλ. 4ο "Ο ΧΑΡΙ ΠΟΤΕΡ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΠΕΛΛΟ ΤΗΣ ΦΩΤΙΑΣ"

Με την άδεια των Μαγκλ συγγενών - κηδεμόνων του, ο Χάρι θα παρακολουθήσει για πρώτη φορά τον αγώνα του παγκοσμίου κυπέλλου Κούνιντις κάτι αντίστοιχο με το δικό μας ποδόσφαιρο. Θα τον παραλάβει από το σπίτι των Θείων του όπου ο Χάρι περνάει τις διακοπές του καλοκαιριού, η οικογένεια μάγων Ουέσλυ, γονείς του αγαπημένου του φίλου Ρον. Η Θεαματική εισβολή της οικογένειας Ουέσλυ από το ψεύτικο τζάκι των Θείων του Χάρι, είναι η αρχή του βιβλίου, δοσμένη με υπέροχο χιούμορ, όπως άλλωστε συμβαίνει και στα τέσσερα βιβλία. Το ίδιο χιουμοριστική είναι και η απόδοση του αγώνα που περιέχει άπειρα τραγελαφικά στοιχεία που συμβαίνουν, όπως ακριβώς στο ποδόσφαιρο.

Μη ξεχνάμε πως ο κόσμος των μάγων δεν διαφέρει και πολύ από τον κόσμο των μη μάγων, μόνο που αυτοί έχουν τη δυνατότητα να κάνουν τη ζωή τους πιο απλή, πιο ενδιαφέρουσα, πιο μαγική. Αυτόν τον αγώνα τον σημάδεψε το σήμα Θανάτου του Βόλτεμορτ που για άλλη μια φορά κάνει την εμφάνισή του. Στη συνέχεια του βιβλίου βλέπουμε τον Χάρι Πότερ προχωρημένο πια μαθητή στο κολλέγιο μάγων Χόγκουαρτς, να γίνεται, εντελώς απροσδόκητα πρωταγωνιστής στον μεγαλύτερο αγώνα μαγείας μεταξύ όλων των κολεγίων της χώρας των μάγων.

Αραγε ο Χάρι Πότερ θα βγει νικητής; Το σίγουρο είναι ότι θα δοκιμαστεί σκληρά και κάτω από αντίξοες συνθήκες, γιατί ακόμα κι οι μάγοι δοκιμάζονται! Όπως όλοι μας. Βέβαια δεν έχουμε το μαγικό ραβδί του Πότερ. Ούτε και σ' αυτόν άλλωστε ήταν αρκετό. Χρειάζονται λοιπόν αρετές για να βγει κάποιος νικητής. Θάρρος, ευγένεια, αγάπη, εντιμότητα. Αυτά που συνθέτουν το πορτραίτο του ήρωα – μάγου αλλά και του ήρωα – κοινού θνητού. Γιατί όμως τους διαχωρίζουμε; Αφού ο Ηρωισμός, είναι τελικά μια μαγική δράση.

Αυτό είναι και το μήνυμα του μικρού μάγου που το όνομά του είναι Χάρι Πότερ.

Που φοιτά σ' ένα κολλέγιο που το σήμα του είναι το λιοντάρι, το φίδι, ο ταύρος και ο αετός... Τα τέσσερα αυτά ζώα έχουν το δικό τους συμβολισμό ο οποίος συνοψίζεται στα εξής^κ:

^κ Οι συμβολισμοί των ζώων αντλήθηκαν κυρίως από: David Fontana, *The Secret Language of Symbols*, Chronicle Books, San Francisco, 1994 & J.C. Cooper, *An Illustrated Encyclopaedia of Traditional Symbols*, Thames & Hudson, London, 1978

1. Αετός

Ο αετός ταυτίζεται με το animus, την αρσενική προβολή του ανθρώπου κατά τον Jung και την Marie Louise von Franz. Είναι ένα ουράνιο σύμβολο, πιο κοντά στην πνευματική πλευρά του ανθρώπου. Ο δικέφαλος αετός συμβολίζει την πανταχού παρουσία ενός παντοδύναμου Θεού. Είναι ένα σύμβολο που εμφανίζεται σε συνδυασμό με τον ήλιο και τους Θεούς που συνδέονται με αυτόν (κατάλοιπα του Θεού Ηλίου).

Στον Χριστιανισμό ο αετός είναι ένα από τα τέσσερα Θηρία που εμφανίζονται στην Αποκάλυψη. Καθώς πετάει προς τον ήλιο, είναι πιο κοντά στο στοιχείο του αέρα και συμβολίζει το Χριστό που ατενίζει τη δόξα του Κυρίου. Όταν μεταφέρει τους νεοσσούς του στα πόδια του, θεωρείται ότι συμβολίζει τον Ιησού που μεταφέρει τις ψυχές των ανθρώπων. Όταν βουτάει στη Θάλασσα και βγαίνει κρατώντας ένα ψάρι στα πόδια του, συμβολίζει το Χριστό που σώζει ψυχές από τη Θάλασσα της αμαρτίας.

Συνεπώς, ο αετός συμβολίζει την αέρινη / πνευματική ζωή που αποκτά ο άνθρωπος έπειτα από την είσοδο του στο νερό που γίνεται συμβολικά με τη βάπτιση. Με άλλα λόγια είναι σύμβολο και των δύο στοιχείων: του αέρα και του νερού. Είναι προ - χριστιανικό σύμβολο και απαντά σε μύθους αρχαιοελληνικούς, ζωροαστρικούς, μιθραϊκούς κτλ. σύμφωνα με τους Fontana και τη J.C. Cooper.

2.Δράκος

Ο Δράκος είναι ένα περίπλοκο και παγκόσμιο σύμβολο που το συναντάμε στους πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν σε όλη την ευρασιατική ήπειρο. Είναι ένα σύμβολο που συνδυάζει το ερπετό με το στοιχείο της φωτιάς. Το σύμβολο αυτό θέτει κάτω από την αναπαράσταση του ποικίλες συμπαραδηλώσεις.

Στην Άπω Ανατολή αλλά και στην Κίνα είναι ένα Θετικό σύμβολο, καλότυχος οιώνός που ενώνει το πνευματικό με το σωματικό και το υλικό. Ο Χριστιανισμός όμως ταύτισε το Δράκοντα με το Σατανά ίσως και λόγω των συμπααραδηλώσεων της φωτιάς (η πύρινη κόλαση είναι μια εικόνα που περιλαμβάνεται στο συλλογικό ασυνείδητο των Χριστιανών). Ο μύθος του Αγίου Γεωργίου αφορά πιθανότατα σύμφωνα με τον Cirlot τη νίκη του πνευματικού κόσμου επί του φθαρτού και ο δαίμονας /διάβολος /δράκος είναι ένα αρχέτυπο της σύγχυσης του ανθρώπου μπροστά στην επιλογή της αρετής ή της κακίας.

Το έτυμον της λέξης είναι δια + βάλλω δηλαδή αυτό που καταστρέφει, που αλλάζει, που εκτρέπει την ανθρώπινη σκέψη από τον φυσιολογικό της ειρμό σύμφωνα με τον καθηγητή Χρήστο Γιανναρά. Μια τολμηρή σκέψη θα ήταν να αντιπαραθέσουμε ετυμολογικά τις έννοιες του διαβόλου με το σύμβολο. Η αιώνια μάχη του καλού με το κακό έχει απλώσει τα πλοκάμια της και στα σημαίνοντα και στα σημαινόμενα.

3.Λιοντάρι

Το λιοντάρι είναι ένα ακόμα διφορούμενο σύμβολο. Συνενώνει το σεληνιακό με το ηλιακό, το animus με το anima, το πνευματικό με το υλικό. Το φτερωτό λιοντάρι (Griffin σύμφωνα με τη J.C. Cooper) θεωρείται πως είναι μια ανδρόγυνη, ερμαφρόδιτη φιγούρα. Στη Θρησκεία του Μίθρα, το λιοντάρι είναι ένα σύμβολο δύναμης αλλά και Θανάτου. Στην αρχαία ελληνική μυθολογία, το λιοντάρι συνοδεύει τον Απόλλωνα, την Άρτεμη, την Κυβέλη αλλά η πιο κοινή αρχαιοελληνική αναπαράσταση του λιονταριού συνόδευε τον Ηρακλή ως λεοντή. Το δέρμα του λιονταριού αποτελούσε προστασία αλλά και απόδειξη ανδρείας, συμπαραδήλωση Θεϊκότητας και υπερνίκησης του Θανάτου.

Σύμφωνα με τη J.C. Cooper το λιοντάρι είναι το έμβλημα του Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο, επιλεγμένο για να συμβολίσει τη μεγαλοπρέπεια του βασιλιά Ιησού.

3. Φίδι

Ο συμβολισμός του φιδιού είναι πολυσήμαντος. Μπορεί να υποδηλώνει είτε την αρσενική προβολή του ανθρώπου, το animus, είτε την Θηλυκή - anima. Στην περίπτωση του ουροβόρου όφι το αρσενικό με το Θηλυκό στοιχείο βρίσκεται σε συζυγία και συμβολίζεται έτσι το αυτοδημιούργητο, το άπειρο, κάτι που προσομοιάζει στο Θείο. Δεδομένης όμως της φύσης του ερπετού, συνήθως, σε παγκόσμιο επίπεδο, ο συμβολισμός του φιδιού είναι πιο κοντά στο χθόνιο και στο Θηλυκό / σωματικό. Το φίδι είναι καταδικασμένο να

είναι συνέχεια σε επαφή με το χώμα, είναι πιο κοντά στη μάνα Γη αλλά και σε όσα άλλα όντα θεωρούμε πως βρίσκονται κάτω από την επιφάνειά της.

Σαν σχήμα όμως το φίδι είναι καθαρά φαλλικό. Έτσι, σε πολλά αγάλματα, ήδη από τη Μινωική περίοδο σύμφωνα με τη Marija Gimbutas, η γυμνόστηθη Θεά κρατά σε κάθε τεντωμένο χέρι της από ένα τεντωμένο φίδι. Ως άλλος axis mundi, στέκεται και συμβολίζει την πρωταρχική μάνα, την πηγή της δημιουργίας, τη δύναμη της ζωής.

Anima: το Θηλυκό στοιχείο

Τα δύσκολα και λεπτά ηθικά προβλήματα δε γεννιούνται μόνο απ' την εμφάνιση της σκιάς. Ένα άλλο εσωτερικό πρόσωπο μπορεί συχνά να εμφανιστεί. Αν ο ονειρευτής είναι άντρας θ' ανακαλύψει μια γυναικεία προσωποποίηση στο ασυνείδητό του. Αν είναι γυναίκα, μια προσωποποίηση αρσενική. Αυτό το δεύτερο συμβολικό πρόσωπο αναδύεται πολλές φορές μέσα από τα ίχνη της σκιάς, δημιουργώντας καινούρια προβλήματα. Ο Γιούνγκ ονόμασε αυτά τα σχήματα: αρσενικό και Θηλυκό στοιχείο (animus) (anima). Το Θηλυκό στοιχείο προσωποποιεί όλες τις Θηλυκές ψυχολογικές τάσεις της ψυχής του άντρα, όπως για παράδειγμα τα αισθήματα και τις αόριστες διαθέσεις, τις προφητικές διαισθήσεις, τη ευαισθησία προς την άλογη πλευρά τη δύναμη του προσωπικού έρωτα, το αίσθημα της φύσης, και τέλος, (όχι όμως από τα μικτότερα), τις σχέσεις με το ασυνείδητο. Δεν είναι τυχαίο που κάποτε διάλεξαν ιέρειες(οι

Έλληνες τη Σίβυλλα) για να βολιδοσκοπήσουν τη βούληση των Θεών και να επικοινωνούν μαζί τους.

Ένα παράδειγμα ιδιαίτερα εντυπωσιακό του Θηλυκού πνεύματος που θεωρείται σαν εσωτερική μορφή της αρσενικής ψυχής, μας έδωσαν οι Μάγοι των Εσκιμών κι άλλων αρκτικών φυλών. Μερικοί μάλιστα απ' αυτούς φορούν γυναικεία φορέματα, η ακόμη ζωγραφίζουν στήθη πάνω στα δικά τους ρούχα για να εκδηλώσουν την εσωτερική Θηλυκή τους πλευρά, που τους επιτρέπει να επικοινωνούν με τη «χώρα των πνευμάτων» (δηλαδή μ' αυτό που ονομάζουμε ασυνείδητο).

Αναφέρουν την περίπτωση ενός νέου άντρα που είχε μνηθεί από ένα γέρο μάγο, κα που τον έθαψε σε μια τρύπα σκαμμένη στο χιόνι. Ο νέος άντρας βυθίστηκε σε κατάσταση ονειροπόλησης που προήλθε από την εξάντληση. Μέσα σ' αυτό το κόμα, μια γυναίκα του παρουσιάστηκε ξαφνικά που ανάδινε φως. Του έμαθε όλα όσα είχε ανάγκη να μάθει, κι αργότερα σαν προστατευτικό πνεύμα, τον βοηθούσε ν' ασκήσει το δύσκολο επάγγελμά του φέροντάς τον σ' επικοινωνία με τις δυνάμεις του Υπερέραν. Μια τέτοια δοκιμασία αντιπροσωπεύει το Θηλυκό πνεύμα σαν προσωποποίηση του αρσενικού ασυνείδητου.

Στα ατομικά φαινόμενα, ο χαρακτήρας του anima προσδιορίζεται κατά κανόνα από τη μητέρα. Αν ο άντρας έχει το αίσθημα πως η μητέρα του είχε πάνω του αρνητική επίδραση, το Θηλυκό πνεύμα του θα εκφραστεί μέσα από την οξυθυμία, τα άγχη, την αβεβαιότητα, μέσα από μια εντύπωση ανασφάλειας, υπερευαισθησίας. (Αν όμως βρει την ικανότητα να ξεπεράσει αυτές τις αρνητικές τάσεις, θα βοηθήσουν αντίθετα να ενισχυθεί ο

ανδρισμός του). Στην ψυχή ενός τέτοιου άντρα, τ' αρνητικό πρόσωπο της μητέρας – anima θα επαναλαμβάνεται επίμονα: «Δεν είμαι τίποτε. Τίποτε δεν έχει σημασία. Για τους άλλους είναι διαφορετικό, αλλά εμένα... τίποτε δε μ' ευχαριστεί». Αυτές οι διαθέσεις του anima μπορούν να εκδηλωθούν μέσα από ένα δύστροπο χαρακτήρα, μέσα από την αρρωστοφοβία, την ανικανότητα, τα ατυχήματα. Όλη η ζωή παίρνει μιαν όψη θλιβερή και αγχώδη. Αυτές μάλιστα οι μελαγχολίες μπορούν να παρασύρουν έναν άντρα μέχρι την αυτοκτονία, και τότε το Θηλυκό πνεύμα γίνεται ο δαίμονας του Θανάτου. Στη Γαλλία, αυτή την προσωποποίηση του anima τη λένε μοιραία γυναίκα.

Μια άλλη αρνητική εκδήλωση του anima στην προσωπικότητα του αρσενικού είναι η έφεση να κάνει παρατηρήσεις πικρές, φαρμακερές, εκΘηλυσμένες, που όλα τα υποτιμούν. Τέτοια είδους παρατηρήσεις βασίζονται πάντα σε μια φτηνή διαστροφή της πραγματικότητας κι είναι επιδέξια δηλητηριώδεις. Υπάρχουν Θρύλοι σ' ολόκληρο τον κόσμο όπου εμφανίζεται μια γυναίκα πολύ όμορφη. Με το δηλητήριο, ή κάποιο κρυμμένο όπλο, σκοτώνει τους εραστές της ύστερα από την πρώτη ερωτική τους νύχτα. Αυτή η πλευρά του Θηλυκού πνεύματος (anima) είναι τόσο ψυχρή, τόσο ανελέητη, όσο κι ορισμένες τρομαχτικές πλευρές της ίδιας της φύσης. Στην Ευρώπη, η ύπαρξη της εκφράζει συχνά, μέχρι τις μέρες μας, με την πίστη στις μάγισσες. Αν, εξάλλου, οι σχέσεις ενός άντρα με τη μέρα του υπήρξαν θετικές, αυτό θα είχε επιπτώσεις και στο Θηλυκό στοιχείο με τυπικό αλλά διαφορετικό τρόπο, επειδή ο άντρας εκΘηλυκεύεται, είτε επειδή γίνεται έρμαιο των γυναικών, κι έτσι ανίκανος

ν' αντιμετωπίσει τις δυσκολίες της ζωής. Ένα τέτοιου είδους Θηλυκό στοιχείο μπορεί να κάνει τον άντρα συναισθηματικό, ευαίσθητο σαν γεροντοκόρη, ή υπερευαίσθητο, σαν εκείνη την πριγκίπισσα του παραμυθιού, που ένιωθε ένα μπιζέλι μέσα από 30 στρώματα. Μια εκδήλωση ακόμα πιο λεπτή του Θηλυκού πνεύματος εκφράζεται στα παραμύθια εκείνα όπου μια πριγκίπισσα απαιτεί από τους μνηστήρες της ν' απαντήσουν σε μια σειρά αινίγματα, ή να κρυφτούν. Αν δεν λύσουν τα αινίγματα, ή αν τους βρει, θα πεθάνουν κι αυτή η πάντα θα κερδίζει. Το Θηλυκό στοιχείο εδώ, παρασέρνει τον άντρα σε ένα ολέθριο διανοητικό παιχνίδι. Παρατηρούμε αυτή την παγίδα του anima σ' όλες τις ψευδοδιανοητικές και, στην πραγματικότητα, νευρωτικές συζητήσεις που εμποδίζουν τον άντρα να συγχρωτιστεί με την πραγματική ζωή και τις δημιουργικές αποφάσεις. Ο άντρας, σ' αυτή την περίπτωση, σκέφτεται τόσο πολύ πάνω στη δε ζει πια, ώστε χάνει κάθε αυθορμητισμό, κάθε ικανότητα να εκδηλώνεται.

Το Θηλυκό στοιχείο εκδηλώνεται συχνότερα με τη μορφή ερωτικών φαντασιώσεων. Οι άντρες μπορεί να τροφοδοτούν αυτές τις φαντασιώσεις βλέποντας ταινίες, στρηπ- τηζ, ονειροπολώντας πάνω σε πορνογραφικά βιβλία. Πρόκειται εδώ για μια αισχρή και πρωτόγονη πλευρά του Θηλυκού στοιχείου, που γίνεται βίαιη μόνο όταν ο άντρας δεν έχει καλλιεργήσει αρκετά τις συναισθηματικές του σχέσεις. Έτσι, συναισθηματική του στάση απέναντι στη ζωή έχει παραμείνει παιδιάστικη.

Όλες αυτές οι πλευρές το Θηλυκού στοιχείου έχουν την ίδια ιδιότητα με τις ιδιότητες της σκιάς: μπορούν να προβάλλονται έτσι, ώστε να

παρουσιάζονται στο άτομο σαν ιδιότητες που θα διέθετε μια τέτοια πραγματική γυναίκα. Κι αυτή ακριβώς η προβολή του Θηλυκού στοιχείου είναι η αιτία του κεραυνοβόλου έρωτα στον άντρα για ένα πρόσωπο που βλέπει για πρώτη φορά κι αμέσως καταλαβαίνει πως αυτή είναι η Γυναίκα. Έχει την εντύπωση πως τη γνώριζε πάντα στενά. Συνεπαίρνεται με τη τόση περιπάθεια, ώστε στα μάτια του παρατηρητή, μοιάζει ολότελα τρελός. Και ιδιαίτερα οι γυναίκες με τη «νεραϊδένια» όψη έλκουν σχεδόν τις προβολές αυτές του anima επειδή ο άντρας μπορεί να αποδώσει σχεδόν οποιαδήποτε ιδιότητα σ' ένα πλάσμα τόσο γοητευτικής αοριστίας και να υφάνει γύρω του οποιοδήποτε όνειρο. Η προβολή του Θηλυκού στοιχείου με την άζαφνη και παθιασμένη μορφή ενός έρωτα μπορεί να επηρεάσει το γάμο ενός άντρα και να δημιουργήσει το περίφημο «τρίγωνο», μ' όλες τις δυσκολίες που προκύπτουν απ' αυτό. Δεν είναι δυνατόν να δοθεί λύση σ' αυτό το δράμα παρά μόνο αν αναγνωριστεί ο Θηλυκό στοιχείο σαν μια εσωτερική δύναμη. Κι ο μυστικός σκοπός του ασυνείδητου, που ξεπηδά μες από τέτοια μπερδέματα, είναι ν' αναγκάσει το άτομο ν' αναπτύξει και να οδηγήσει ως την ωρίμανση το δικό του είναι, με το να εντάξει ένα μέρος της ασυνείδητης προσωπικότητάς του στη συνειδητή ενεργητική ζωή.

Οι Θετικές πλευρές του είναι κι αυτές σημαντικές. Το anima, για παράδειγμα, επιτρέπει στον άντρα να βρει τη σύζυγό που του ταιριάζει. Επιτελεί και μian άλλη λειτουργία εξίσου σημαντική. Όταν το λογικό πνεύμα είναι ανίκανο να συγκεκαλυμμένα γεγονότα μέσα στο ασυνείδητο, βοηθά τον άνθρωπο να τα βγάλει στο φως. Το anima παίζει ένα ρόλο ακόμα πιο ζωτικό γιατί επιτρέπει στο πνεύμα να συμφωνήσει με αληθινές

εσωτερικές αξίες δίνοντάς του πρόσβαση με τον τρόπο αυτό για το βαθύτερο είναι. Θα μπορούσαμε να το συγκρίνουμε μ' ένα εσωτερικό ραδιόφωνο που θα ήταν ρυθμισμένο σ' ένα ορισμένο μήκος κύματος, κι αρπάζει τη φωνή του Μεγάλου Ανθρώπου, αποκλείοντας τις ξένες φωνές. Μ' αυτή την ιδιαίτερη προσληπτικότητα, το anima αναλαμβάνει ένα ρόλο οδηγού, μεσάζοντα, ανάμεσα στο Εγώ και τον εσωτερικό κόσμο, το Εαυτό.

Όπως έδειξε ο Γιούνγκ, ο πυρήνας της ψυχής (το Εαυτό) εκφράζεται φυσιολογικά μ' οποιαδήποτε μορφή τετραδικής διάταξης. Ο αριθμός τέσσερα συνδυάζεται και με το anima, γιατί, όπως το παρατήρησε ο Γιούνγκ, υπάρχουν τέσσερα επίπεδα εξέλιξής του. Το πρώτο θα μπορούσε θαυμάσια να συμβολίζεται με την Εύα, που αντιπροσωπεύει σχέσεις καθάρως ενστικτικές και βιολογικές. Το δεύτερο ενσαρκώνεται με την Ελένη του Φάουστ: προσωποποιεί το ρομαντικό και αισθητικό επίπεδο, που ωστόσο εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από στοιχεία σεξουαλικά. Το τρίτο θα μπορούσε ν' αντιπροσωπευτεί από την Παρθένο Μαρία, μια μορφή στην οποία η αγάπη (Έρως) φτάνει στο ύψος της πνευματικής αφομοίωσης. Το τέταρτο είναι η σοφία, που υπερβαίνει και την αγιοσύνη και την αγνότητα, που τη συμβολίζει ανάμεσα σ' άλλες η Σουλαμίτιδα από το Άσμα Ασμάτων. (Αυτό το σπάνιο στάδιο το φτάνει η φυσική εξέλιξη του σύγχρονου ανθρώπου, κι η Μόνα Λίζα είναι το σύμβολο που πλησιάζει περισσότερο τη σοφία του anima).

Προς το παρόν μας αρκεί να παρατηρήσουμε ότι αυτή η έννοια της τετράδας βρίσκεται συχνά στη συμβολική γλώσσα. Οι ουσιαστικές της πλευρές θα εξεταστούν παρακάτω.

Πώς εκφράζεται στην πρακτική αυτός ο ρόλος οδηγού που παίζει το anima στον εσωτερικό μας κόσμο; Έχει την ικανότητα να τελεί κι αυτή τη θετική λειτουργία όταν ο άνθρωπος, σκύβοντας σοβαρά πάνω στα αισθήματα, τις διαθέσεις, τις επιθυμίες, τις εικόνες, που του εμπνέει το anima , τους δίνει μια μορφή, για παράδειγμα λογοτεχνική, ζωγραφική, πλαστική, μουσική ή χορογραφική. Όταν εφαρμόζεται υπομονετικά και μακροχρόνια, άλλες αποδείξεις βαθύτερες, ξεπηδούν από το βάθος του ασυνείδητου, συμπληρώνοντας τις πρώτες. Από τη στιγμή που μια εικόνα παίρνει ειδική μορφή, απομένει να την εξετάσουμε από άποψη τόσο διανοητική όσο και ηθική, και να την αξιολογήσουμε συγκινησιακά. Και πρέπει ουσιαστικά να την θεωρούμε σαν κάτι απόλυτα πραγματικό. Πρέπει να προσέξουμε να μην τη δούμε «μονάχα σαν εικόνα». Αν αφοσιωθούμε με ζήλο σ' αυτό το έργο γι' αρκετά μακρόχρονη περίοδο, η διαδικασία της εξατομίκευσης γίνεται προοδευτικά η μοναδική πραγματικότητα και τότε μπορεί ν' αναπτυχθεί ολόπλευρα με την αυθεντική της μορφή.

Το Μεσαίωνα έγινε μια διαφοροποίηση του Θηλυκού στοιχείου στις σφαίρες της Θρησκείας, της ποίησης και των άλλων πνευματικών εκδηλώσεων. Κι ο κόσμος του ασυνείδητου, καθώς κι οι φαντασιώσεις του αναγνωρίστηκαν πιο καθαρά απ' όσο μέχρι τότε. Σ' αυτή την περίοδο , η ιπποτική λατρεία της δέσποινας αντιπροσώπευε μια τάση να διαφοροποιηθεί η Θηλυκή πλευρά της αρσενικής φύσης στις σχέσεις του άντρα με τη γυναίκα (εξωτερικά) όσο και στις σχέσεις με τον εσωτερικό κόσμο.

Η δέσποινα (που ο ιππότης υποχρεώνονταν να υπηρετεί και που γι' αυτήν πραγματοποιούσε ηρωικά κατορθώματα), ήταν φυσικά μια προσωποποίηση του anima. Το όνομα της ιέρειας του Γκράαλ, στην παραλλαγή του Βόλφραμ φον Έσσενμπακ, είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό: Οδηγήτρα του Έρωτα. Η δέσποινα μαθαίνει στον ήρωα να διαφοροποιεί τα αισθήματά του και ταυτόχρονα τη συμπεριφορά του προς τις γυναίκες. Αργότερα, πάντως αυτή η προσωπική και ατομική προσπάθεια για την ανάπτυξη σχέσεων με το anima εγκαταλείφθηκε μόλις η υψηλότερη πλευρά του αφομοιώθηκε απ' την εικόνα της Παρθένας, που έγινε το αντικείμενο μιας απεριόριστης λατρείας κι ατελείωτων εγκωμίων. Όταν το anima με τα χαρακτηριστικά της Παρθένας, έγινε αισθητό σαν δύναμη ολότελα θετική, οι αρνητικές του πλευρές εκφράστηκαν μέσα στην πίστη για τις μάγισσες.

Στην Κίνα, το αντίστοιχο της Παρθένας Μαρίας είναι η Θεά Κβαν Γιν. Άλλη εικόνα του anima, πιο γνωστή είναι η «Κυρά της Σελήνης», που δίνει τη χάρη της ποίησης και της μουσικής στους προστατευόμενους της κι μάλιστα μπορεί να τους κάνει αθάνατους. Στην Ινδία, το ίδιο αρχέτυπο αντιπροσωπεύεται από τη Σακτί, την Παρβατί, τη Ρατί, και πολλές άλλες. Στους μουσουλμάνους, το βρίσκουμε στη Φατιμά κόρη του Μωάμεθ.

Το γεγονός ότι μια λατρεία αποδίδεται έτσι από το anima που αναγνωρίζεται επίσημα σαν θρησκευτική μορφή, έχει το μειονέκτημα ότι το κάνει να χάσει τις ατομικές του πλευρές. Αν πάλι το θεωρήσουμε σαν ένα αποκλειστικά προσωπικό, κινδυνεύουμε να το περιορίσουμε στην προβολή του, που μπορεί να είναι μια πηγή ατελείωτων βασάνων γιατί ο

άντρας γίνεται Θύμα των ερωτικών του φαντασιώσεων ή πάλι πέφτει στην καταναγκαστική εξάρτηση μιας πραγματικής γυναίκας.

Μόνον η επώδυνη, μα ουσιαστικά απλή απόφαση να πάρει σοβαρά τις φαντασιώσεις του και τα αισθήματά του, μπορεί, σ' αυτό το στάδιο να' αποφύγει την αποτελμάτωση της διαδικασίας προς την εξατομίκευση, γιατί έτσι μονάχα ο άντρας μπορεί ν' ανακαλύψει τη σημασία που έχει η μορφή σαν εσωτερική πραγματικότητα. Χάρη σ' αυτήν, το anima ξαναγίνεται αυτό που ήταν αρχικά, η «γυναίκα μέσα στον άντρα», που μεταφέρει τα ουσιαστικά μηνύματα του Εαυτού.

Animus: το αρσενικό στοιχείο

Η αρσενική προσωποποίηση του ασυνείδητου στη γυναίκα, το animus, έχει, όπως και το anima, Θετικές κι αρνητικές πλευρές. Το animus όμως εκδηλώνεται σπανιότερα με τη μορφή ερωτικών φαντασιώσεων. Παρουσιάζεται κυρίως με τη μορφή μιας κρυφής και «ιερής» πίστης. Όταν μια γυναίκα διδάσκει τέτοια πίστη με δυνατή φωνή, επίμονη, αντρίκεια, ή ζητά να την επιβάλλει δημιουργώντας βίαιες σκηνές, εύκολα αναγνωρίζουμε σε αυτήν τον κρυμμένο αντρισμό. Πάντως, ακόμη και σε μια γυναίκα εξωτερικά πολύ Θηλυκή, το animus εκδηλώνεται με σκληράδα και φαίνεται ανελέητο. Συγκρούεται ξαφνικά στη γυναίκα με κάτι πεισματικό, ψυχρό, ολότελα απρόσιτο. Ένα από τα αγαπητά Θέματα του animus που δίνει μορφή σ' ατελείωτο κλωθογύρισμα, είναι : «το μόνο που επιθυμώ είναι ν' αγαπηθώ, κι αυτός δε μ' αγαπά». Η ακόμα: «Δύο λύσεις υπάρχουν σ'

αυτή την περίπτωση και είναι και οι δύο κακές». (Το animus δεν πιστεύει ποτέ σε εξαιρέσεις.) Σπάνια μπορούμε να αντικρούσουμε μια γνώμη που βγαίνει από το animus γιατί συνήθως είναι αληθινή, με μια πιο γενική αλήθεια. Σπάνια, όμως, ταιριάζει στην ιδιαίτερη περίπτωση που ξέρουμε. Είναι μια γνώμη που φαίνεται λογική, αλλά δεν έχει καμιά σχέση με το πρόβλημα που θέτουμε. Όπως ακριβώς ο anima του άντρα διαμορφώνεται από τη μητέρα, το animus βασικά επηρεάζεται από τον πατέρα της γυναίκας. Ο πατέρας είναι ατός που δίνει στο animus της κόρης του αυτό το ιδιαίτερο χρώμα, αυτές τις αναμφισβήτητες πεποιθήσεις για «αληθινές», που έχουν το μειονέκτημα να μην έχουν καμιά σχέση με το πραγματικό πρόσωπο της γυναίκας, και τ' ατομικά της προβλήματα.

Να γιατί το animus, όπως και το anima μπορεί να γίνει ο δαίμονας του Θανάτου. Για παράδειγμα, σ' ένα τσιγγάνικο παραμύθι, μια μοναχική γυναίκα δέχτηκε έναν όμορφο ξένο, μ' όλο που ένα όνειρο την είχε προειδοποιήσει πως ατός ο άντρας είναι ο βασιλιάς των νεκρών. Κι ύστερα από κάμποσο καιρό, τον πιέζει να της αποκαλύψει ποιος είναι στην πραγματικότητα. Αυτός στην αρχή αρνιέται λέγοντάς της πως θα πεθάνει. Αυτή επιμένει, κι απότομα, της αποκαλύπτει πως είναι ο ίδιος ο Θάνατος. Η γυναίκα πεθαίνει αμέσως από φόβο.

Από μυθολογική άποψη, ο όμορφος ξένος είναι πολύ πιθανόν η ενσάρκωση μιας εικόνας του ειδωλολατρικού πνεύματος, ή ενός Θεού, που εδώ παρουσιάζεται σαν βασιλιάς των νεκρών (που θυμίζει την αρπαγή της Περσεφόνης από τον Άδη). Ψυχολογικά, όμως, αντικροσώπει μια ιδιαίτερη μορφή του animus που απομακρύνει η γυναίκα από κάθε

ανθρώπινη σχέση, και ιδιαίτερα, από κάθε επαφή με τους άντρες.

Ενσαρκώνει κάτι σαν κουκούλι ονείρων, πόθων, κρίσεών που ορίζουν τον κόσμο «έτσι όπως Θα' πρεπε να είναι», και αποκόβει τη γυναίκα από την πραγματικότητα, κι από την ενεργητική ζωή.

Σε πολλούς μύθους και παραμύθια, ένας πρίγκιπας, που έχει μεταμορφωθεί από μια μάγισσα σε τέρας ή σε άγριο Θηρίο, δε μπορεί να λυτρωθεί παρά μονάχα με τον έρωτα μιας νέας κόρης, κι αυτό το θέμα συμβολίζει η διαδικασία της ενσωμάτωσης του animus στη συνείδηση. Πολύ συχνά η ηρωίδα δεν πρέπει να κάνει ερωτήσεις στον ερωμένο της ή στον μυστηριώδη κι άγνωστο σύζυγο. Ή πάλι, τον συναντά μονάχα τη νύχτα και δεν έχει ποτέ δικαίωμα να δει το πρόσωπό του. Με το να τον εμπιστεύεται τυφλά και με τον αγαπά, Θα το χαρίσει την πρώτη του ολοκλήρωση. Ποτέ όμως δεν υποτάσσεται σ' αυτήν την υποχρέωση. Παραβαίνει πάντα την υπόσχεσή της, και δεν ξαναβρίσκει τον αγαπημένο της παρά ύστερα από μακρόχρονη και οδυνηρή αναζήτηση που σημαδεύεται από πολλές ταλαιπωρίες.

Για να μεταφέρουμε αυτή τη μυθολογία σε καθημερινό ύφος, η συνειδητή προσοχή που η γυναίκα πρέπει να δίνει στο πρόβλημα του animus απορροφά μεγάλο μέρος το χρόνου της και συνεπάγεται πολλές ταλαιπωρίες. Α όμως λάβει υπόψη της τη φύση αυτού του animus και την επίδραση που ασκεί πάνω της για να αντιμετωπίσει κατά πρόσωπο την πραγματικότητα της αντί ν' αφεθεί να την κατακυριέψει, μπορεί να γίνει ένας πολύτιμος εσωτερικός σύμβουλος, που Θα της μεταδίνει τις αντρικές ιδιότητες για πρωτοβουλία, θάρρος, αντικειμενικότητα, και πνευματική

σοφία. Το animus, όπως και το anima, περιλαμβάνει τέσσερα στάδια εξέλιξης. Στην αρχή παρουσιάζεται σαν προσωποποίηση της απλής φυσικής δύναμης, για παράδειγμα με τα χαρακτηριστικά ενός αθλητή. Στο επόμενο στάδιο, παίρνει το πνεύμα της πρωτοβουλίας, και την ικανότητα να ενεργεί οργανωτικά. Στο τρίτο στάδιο, το animus γίνεται ο «λόγος», και παρουσιάζεται συχνά με τα χαρακτηριστικά ενός καθηγητή ή ιερέα. Τελικά, στην τέταρτη εκδήλωσή του, το animus είναι η ενσάρκωση της σκέψης. Σ' αυτό το στάδιο – το ανώτερο – είναι, όπως και το anima, ο μεταβιβαστής της Θρησκευτικής εμπειρίας που δίνει καινούριο νόημα στη ζωή. Δίνει στη γυναίκα μια πνευματική σιγουριά, ένα αόρατο εσωτερικό στήριγμα που αντισταθμίζουν τη φαινομενική της αδυναμία. Το animus, στην πιο εξελιγμένη μορφή, συνδέει καμιά φορά τη γυναίκα με την πνευματική εξέλιξη της εποχής της και την κάνει ακόμη πιο επιδεκτική από τον άντρα στις δημιουργικές ιδέες. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, άλλοτε, σε πολλές χώρες, στις γυναίκες ανέθεταν το καθήκον να διαβάζουν το μέλλον των ανθρώπων ή τη θέληση των Θεών. Η δημιουργική τόλμη του Θετικού animus εκφράζει καμιά φορά σκέψεις και ιδέες που παρακινούν τους ανθρώπους να ρίχνονται σε καινούρια τολμήματα.

Ο «εσωτερικός άντρας» της ψυχής του Θηλυκού, μπορεί να προκαλέσει συζυγικές δυσκολίες ανάλογες με κείνες που αναφέραμε σχετικά με το anima. Με το να μπερδεύονται τα πράγματα περισσότερο, όσο ο ένας από τους συντρόφους κατέχεται από το animus, προκαλούν έντονο ερεθισμό στον άλλο που δεν αρχεί να καταληφθεί από το anima και αντίστροφα. Το

animus και το anima τείνουν πάντα να κατεβάζουν το διάλογο στο πιο χαμηλό του επίπεδο και να υποδουλίζουν μια ατμόσφαιρα ερεθιστικότητας και δυσάρεστης οργής.

Όπως είπα κιόλας, η θετική πλευρά του animus μπορεί να προσωποποιεί το πνεύμα πρωτοβουλίας, το θάρρος, την τιμιότητα, και στο ανώτερο της επίπεδο, το πνευματικό βάθος. Με τη μεσολάβηση του animus η γυναίκα μπορεί να συνειδητοποιήσει τη μυστική εξέλιξη της αντικειμενικής προσωπικής και πνευματικής κατάστασης, και να βρει το δρόμο για μια πιο έντονη πνευματική ζωή. Εννοείται, αυτό προϋποθέτει ότι το animus παύει να προσκολλάται σ' απόλυτες ιδέες. Η γυναίκα πρέπει να βρει το θάρρος και την ευρύτητα του πνεύματος που είναι απαραίτητα, για να θέσει υπό αμφισβήτηση τον ιερό χαρακτήρα των πεποιθήσεών της. Μονάχα τότε θα μπορέσει ν' αφομοιώσει τις υποδείξεις του ασυνείδητου, ιδιαίτερα όταν εναντιώνονται στις ιδέες του animus. Μονάχα τότε μπορεί να καταλαβαίνει τις προθέσεις του.

ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΣ

ΤΟΝ

ΧΑΡΙ...

Η ιστορία του Harry Potter είναι ένα Θεολογικό δράμα που αναπαριστά με απλό και συμβολικό τρόπο μια μεταφυσική κατανόηση η οποία όμως είναι ακριβής και αναφέρεται σε ενός είδους μνητικής διδασκαλίας, όπως αυτή εξασκούνταν στις αρχαίες **Σχολές Μυστηρίων** της Μέσης Ανατολής (Αίγυπτος, Βαβυλώνα, Ρώμη κ.λπ.). Αυτή η μορφή λατρείας ήταν ένας τρόπος Θυσίας και προσφοράς στον **Ήλιο**, μέσω της συμμετοχής και τον διαλογισμό πάνω στο συμβολικό ταξίδι του ήλιου προς το Θάνατο και την αναγέννησή του. Αυτό περιέχει τη διπλή άποψη, του να δείξει τη Θεολογική αρχή του διαχωρισμού της ψυχής από τον Θεό και την μετέπειτα απελευθέρωσή της απ' τα δεσμά της ύλης, καθώς και την

παραδοχή της ενσάρκωσης της Απόλυτης Αρχής στον υλικό κόσμο με τη μορφή του Ήλιου, ο οποίος δίνει φως και ζωή σε όλα τα ζωντανά όντα.

Αυτή η συγκεκριμένη Θεολογική αντίληψη απορρέει από τη Βεδική διδασκαλία που ασκούσαν στον αρχαίο κόσμο και τώρα συναντάται κατά κύριο λόγο στην ινδική χερσόνησο. Ο **Θεός-Ήλιος**, σύμφωνα με τις Βέδες, είναι μια άμεση ενσάρκωση του Υψιστου Κύριου **Βισνού** με τη μορφή του Σαρύα - Ναραγιάνα και είναι η κυρίαρχη Θεότητα που λατρεύεται στα καθημερινές τελετουργίες του εξαγνισμού των αμαρτιών. Ο Ήλιος καταλαμβάνει μια ιδιαίτερη Θέση, επειδή ενώ οι άλλοι κύριοι πλανήτες είναι αντικείμενα λατρείας και σεβασμού, οι κυρίαρχες Θεότητές τους ανήκουν στην τάξη των **Ντέβας** (Devas) ή "**ημίΘεων**", φανταστικών πανίσχυρων ουράνιων όντων που κυβερνούν διάφορες όψεις της υλικής δημιουργίας.

Αυτά τα όντα, αν και εξυμνούνται, είναι δεκτικά στις επιρροές της υλικής φύσης και υποτάσσονται μοιραία στη διαδικασία του Θανάτου και της μετενσάρκωσης, είτε αφού παρέλθει η διάρκεια ζωής τους ή εξαιτίας

κάποιας αποσύνθεσης του υλικού σύμπαντος, όταν τα συστατικά στοιχεία της ύλης συγχωνεύονται ξανά στο σώμα του Κυρίου. Ο Harry Potter είναι στην πραγματικότητα ο "Hari Pater" ή ο "Πατέρας - Θεός" και πολεμάει εναντίον των δυνάμεων του Σκότους που συμβολίζονται από τον Voldemort, ή αλλιώς τον "Baal de Mort", τον Κύριο του Θανάτου. Κάνει ό,τι και ο Parsival, ο "ηλίθιος" της τράπουλας Ταρώ, μέσω της αθωότητάς του. Ο Βασιλιάς Ψαράς, είναι το καταφύγιο του, μια ευκαιρία να δει τον ήλιο(- Δεν επιθυμεί εγωιστικά τη Φιλοσοφική Λίθο, που είναι επίσης γνωστή σαν το Ιερό Δισκοπότηρο (Holy Graal)).

Επιπλέον, σε μια άλλη Θεώρηση, το επώνυμο του μικρού μας ήρωα (Potter - πήλινος ή/ και αγγειοπλάστης) αντιπροσωπεύει τον ίδιο τον άνθρωπο και το φθαρτό συστατικό της υπόστασης του - το χρώμα. (Χους ην και εις χουν απελεύσεται). Μόνο που δείχνει να περιμένει να φτάσει στον καθ' εικόνα και ομοίωσιν από την πλήρωση του στόχου του ενάντια στις σκοτεινές δυνάμεις και έτσι να αποκτήσει αυτό που επιθυμεί, δηλαδή την Θεϊκή του υπόσταση.

Αυτή ακριβώς η επιθυμία είναι η βασική αιτία της δέσμευσής μας, η ανάρμοστη επιθυμία που συνίσταται στην παραπλάνηση της αιώνιας ψυχής από τα κοσμικά υλικά στοιχεία και την επακόλουθη έλξη ή αποστροφή για τα παράγωγα της υλικής φύσης. Παρόλα αυτά, ο Harry, είναι σύμβολο της αγνότητας, ο ίδιος ο Υπέρτατος Θεός - Ήλιος και κρατάει στα χέρια του αυτό που όλοι οι άνθρωποι εποφθαλμιούν, το Graal, σύμβολο της αιώνιας

⁸ Fisher King, ⇒ Kingfisher, Η αλκυόνη, το πουλί που κομίζει την απροσδόκητη ηλιοφάνεια το Γενάρη, στην καρδιά του χειμώνα.

ζωής ενσαρκωμένης σε υλική μορφή, που μπορεί να παρέχει όλες τις επιθυμίες του ατόμου που το κατέχει, αλλά δεν έχει καμία έλξη για την αληθινή σοφία.

Αυτή η Λίθος συμβολίζει την πρωταρχική πνευματική τελειότητα μέσα και από τον εαυτό του, αλλά αναφέρεται επίσης σε ένα φαινομενικά πραγματικό αντικείμενο για το οποίο ο Harry περνάει από μια διαδικασία μύησης που έχει επίσης τις ρίζες της στο αρχαίο Βεδικό Ντάρμα (Dharma)⁸. Ο Harry πέφτει στα χέρια των muggles, γνωστών και σαν sudras, των βέβηλων ή αμύητων και στέλνεται στο ashrama του μάγου ή πνευματικού δασκάλου, όπου διδάσκεται μαγεία για την οποία δείχνει μια φυσική κλίση. Οι Σχολές με τους διάφορους μαθητές: Gryfindorf (Λιοντάρι), Slytherin (Φίδι), Hufepuf (Δράκος), Ravenclaw (Αετός) – συμβολίζουν τα τέσσερα στοιχεία της φύσης ή των κινητήριων δυνάμεων (αέρας, γη, φωτιά και νερό), με την εξαίρεση του πέμπτου, του αιθέρα, που δρα απλά σαν το ενοποιητικό διάμεσο της δράσης των υπόλοιπων.

Συμβολίζουν επίσης φανερά τα κυρίαρχα λάβαρα των βασικών μυστικών ομάδων που πολέμησαν μέσα στην ιστορία, ενώ μπορεί να παρθεί επίσης σαν αναπαράσταση του διαχωρισμού των ανθρώπινων κοινωνιών στην τάξη των ιερέων ή διανοούμενων, στην τάξη των διοικητικών στρατιωτικών, στην τάξη των αγροτών ή των εμπόρων και στην τάξη των εργατών. Σύμφωνα με τους αρχαίους φιλόσοφους, αυτές είναι οι φυσικές τάξεις που βρίσκονται έμφυτες στην ανθρώπινη κοινωνία και αυτά είναι τα

1. ⁸ Mircea Eliade, *The Sacred and the Profane – The Nature of Religion*, Harcourt Brace Company, New York, 1987

επαγγελματικά καθήκοντα για τα οποία οι άνθρωποι εκπαιδεύονται. Αυτά τα πολλαπλά επίπεδα συμβολισμού είναι συνήθη σ' αυτό το είδος λογοτεχνίας και σχεδιάζονται ώστε να δείξουν πολλές διαφορετικές ταυτόχρονες όψεις της πραγματικότητας, έτσι ώστε μια ιστορία που έχει την πηγή της στην κίνηση των ουρανίων σωμάτων, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει συγκεκριμένα υλικά γεγονότα, ενώ την ίδια στιγμή οδηγεί αυτόν που μυείται στις πιο προφανής πνευματικές αλήθειες.

Το επίθετο του Harry (Potter), δηλώνει τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της ιστορίας, καθώς ο τίτλος **Pater (Πατήρ)** ή Πατέρας, ήταν ο έβδομος και υψηλότερος βαθμός μύησης στην περσική Θρησκεία του **ΜίΘρα** που ασκήθηκε πλατιά στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Αυτή η Θέση μέσα στη Θρησκεία, έγινε αργότερα η Θέση του **Πάπα** στη Ρωμαιοκαθολική εκκλησία, με τον ανώτατο Ποντίφικα να υιοθετεί τα μιθραϊκά διακριτικά σύμβολα του βαθμού του "Πατήρ", συμπληρωμένα με το κόκκινο καπέλο, την ποιμενική ράβδο και το δακτυλίδι που φοριόνταν απ' όσους έφταναν το επίπεδο αυτό στην ιεραρχία. Η οντότητα που λάτρευαν ήταν φυσικά ο

Θεός - Ήλιος που αναφέρονταν σαν Μίθρας, μια σανσκριτική λέξη για την ίδια Θεότητα. Η περσική Zend-Avesta, η ιερή Γραφή του Ζωροαστρισμού, δείχνει ξανά την ίδια Θεολογική αντίληψη που έρχεται απ' τις Βέδες, καθώς εκεί ο Μίθρας αναφέρεται σαν ξεχωριστός απ' τις υπόλοιπες Θεότητες που ελέγχουν τις υλικές σχέσεις. Θεωρείται σαν προέκταση της Απόλυτης Θεότητας.

Ο Χάρι Πότερ σε κάθε βιβλίο καλείται να αντιμετωπίσει εχθρούς τερατόμορφους και μη. Τα τέρατα της αβύσσου τα συναντάμε σε πολλές παραδόσεις : οι Ήρωες, οι Μύστες, καταβαίνουν βαθιά στην άβυσσο για ν' αντιμετωπίσουν Θαλάσσια τέρατα. Πρόκειται για τυπική μυητική διαδικασία. Με άφθονες παραλλαγές βέβαια: κάποτε οι δράκοντες φρουρούν κάποιο «Θήσαυρό», υλική απεικόνιση του ιερού, της απόλυτης πραγματικότητας. Η τελετουργική (= μυητική) νίκη ενάντια στο φύλακα, στο τέρας, ισοδυναμεί με την κατάκτηση της αθανασίας. Για το Χριστιανό η Βάπτισμα είναι ιερό μυστήριο, γιατί Θεοπίστηκε από το Χριστό. Χωρίς όμως αυτό να την εμποδίζει να επαναλαμβάνει τη μυητική ιεροτελεστία της δοκιμασίας (= πάλι με το τέρας), του συνολικού Θανάτου και της ανάστασης (= γέννηση του νέου ανθρώπου). Περισσότερα για την αναγεννητική ιδιότητα των νερών θα αναφερθούν στην ανάλυση των τεσσάρων βασικών στοιχείων του φυσικού κόσμου που απαντούν και ως συσχετισμοί των συμβόλων - ζώων που αναλύθηκαν ανωτέρω.

ΤΑ 4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΣΤΟΥΣ

ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ

Πρόλογος:

Η διδασκαλία και η σύμβολο - λογία των τεσσάρων στοιχείων είναι κάτι που μέχρι πριν από λίγο καιρό προκαλούσε γέλιο και ειρωνικά σχόλια στους ερευνητές. Καθώς ο ορθολογισμός είχε ποτίσει το μυαλό των περισσότερων ανθρώπων δεν μπορούσαν να αντιληφθούν την αξία μιας συμβολολογίας ξένης προς την λογική του 19ου και του 20ου αιώνα.

Αλληγορίες και συμβολισμούς για τα 4 στοιχεία συναντάμε σε πάρα πολλούς πολιτισμούς σε ολόκληρη τη γη. Οι πρώτοι ερευνητές που συγκέντρωσαν και κατέγραψαν τους μύθους των λαών αυτών, δεν κατάφεραν να υποψιαστούν το βαθύτερο νόημά τους. Αντίθετα ειπώθηκε ότι επρόκειτο για απλοϊκές δοξασίες των λαών που σηματοδοτούσαν την παιδική φάση της ανθρωπότητας

Τα τελευταία όμως χρόνια αυτή η οπτική άλλαξε. Ερευνητές όπως ο Μ. Eliade, ο G.Durand και άλλοι απέδειξαν ότι οι «απλοϊκές δοξασίες» ήταν βαθύτατες φιλοσοφίες και θεωρήσεις λαμπρών πολιτισμών για τη ζωή, το θάνατο, τον άνθρωπο, τον κόσμο και όλα τα βαθιά ερωτήματα που μας απασχολούν. Αλλά και πριν από αυτούς, μεγάλοι επιστήμονες του 20ου

αιώνα, διατυπώνοντας τις πρωτοποριακές τους Θεωρίες και ψάχνοντας
σύμβολα για να τις απεικονίσουν, «έπεσαν» πάνω στους αρχαίους σοφούς.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο N.Bohr που για να απεικονίσει τη Θεωρία
της Κβαντομηχανικής, χρησιμοποίησε το πανάρχαιο σύμβολο του Γιν-
Γιάνγκ^Ν. Ένα άλλο παράδειγμα είναι οι Προσωκρατικοί φιλόσοφοι, οι

^Ν Ένα σύμβολο χρησιμοποιημένο από εκατομμύρια ανθρώπους κάθε ηλικίας, εθνικότητας, φυλής και φύλου. Το συναντάμε χαραγμένο σε μπρελόκ, περιδέραια, δαχτυλίδια, τατουάζ, ζωγραφισμένο σε τοίχους και σε μπλουζάκια. Όπως όλα τα σύμβολα μιλά στο ασυνείδητο και μας γοητεύει, μας μαγνητίζει, με ένα μυστηριώδη τρόπο.

Εκφράζει το καλό και το κακό λένε κάποιοι - μάλλον πολύ επιφανειακά - και αυτό είναι μόνο μια πολύ παιδική ερμηνεία του συμβόλου.

Όλη η κινέζικη σκέψη και κοσμογονία είναι κλεισμένη σε αυτό το σύμβολο, η ζωή, ο θάνατος, ο φόβος, η δύναμη, το σκοτάδι, το φως.

Το Γιν και το Γιάνγκ είναι οι δύο αντίθετοι και συμπληρωματικοί πόλοι της φύσης. Το Γιάνγκ είναι το άσπρο. Είναι αυτό που ευθύνεται για την κίνηση, την επιθετικότητα, την πρωτοβουλία, τη δημιουργικότητα, την αρσενική δύναμη, τα επιβεβαιωμένα συναισθήματα, τον Ουρανό, το φως, τη λαμπρότητα, τη φωτιά, τη τόλμη, τα βουνά που διεισδύουν στον ουρανό, το θερμό, το σκληρό, το ζεστό. Γιανγκ σημαίνει "σημαίες που κυματίζουν στον ήλιο" δηλαδή λαμπρό ή φωτεινό.

Το Γιν είναι το μαύρο. Είναι αυτό που ευθύνεται για το σκοτάδι, την παθητικότητα, την ακινησία, τη δεκτικότητα, το θηλυκό στοιχείο, την έλλειψη ζωής, τη σελήνη, τη νύχτα, το ψυχρό, τις κοιλάδες της φύσης που δέχονται και συντηρούν, προστατεύουν τη ζωή μέσα τους, τη μήτρα στα γυναικείο σώμα, τις σπηλιές, τα στάσιμα νερά, το αδύναμο, το απαλό, το υποχωρητικό, τα σκοτεινά και ύπουλα συναισθήματα. Γιν σημαίνει "συννεφιασμένος, σκοτεινιασμένος".

Αυτές οι δύο μορφές ενέργειας αποτελούν εκφράσεις της μίας, μοναδικής, έσχατης πραγματικότητας που είναι πέρα από τη μορφή και την ουσία, πέρα από κάθε δυαδισμό. Το ΤΑΟ.

Αν παρατηρήσουμε το σύμβολο, το Τάι-Τσι Του όπως ονομάζεται, θα δούμε ότι αποτελείται από ένα κύκλο που το ένα του μισό είναι άσπρο με ένα μαύρο σημείο μέσα του και το άλλο του μισό μαύρο με ένα άσπρο σημείο μέσα του. Είναι οι δύο δυνάμεις της φύσης που μάχονται, το λευκό και το μαύρο, έτσι ώστε η μια να διαδέχεται ακατάπαυστα την άλλη και έτσι να δημιουργείται ο κόσμος με τις αποχρώσεις του.

Καθώς το σύμβολο κινείται το μικρό μαύρο σημείο μέσα στο αντίθετο μισό άσπρο μεγαλώνει κι ενισχύεται, έτσι ώστε κάποια στιγμή καταλαμβάνει ολόκληρο το χώρο του και το αντικαθιστά.

Αυτή η κίνηση της ενέργειας έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργούνται οι ενδιάμεσες καταστάσεις στη φύση που κάνουν τον κόσμο πολύμορφο, περιπλοκότερο και πιο πλήρη. Στην κίνηση αυτή οφείλεται η αέναη εναλλαγή των τεσσάρων εποχών, η πολυμορφία του εδάφους όπως θα μας ερμηνεύσει το Φεγκ Σουι, οι εναλλαγές του καιρού, οι εναλλαγές της διάθεσής μας, η αέναη γέννηση αρσενικών και θηλυκών σωμάτων. Χωρίς αυτήν, ο κόσμος της ύλης, η "Μάγια" σύμφωνα τους Ινδούς, θα ήταν μονότονος, μονόπλευρος.

Η διδασκαλία του Γιν Γιανγκ κρύβεται πίσω από το Φεγκ Σουι. Αυτή η αρχαία τέχνη της γαιομαντείας στοχεύει στην κατανόηση της φύσης και στην εναρμόνιση των δημιουργικών και δεκτικών ενεργειών του χώρου. Στόχος είναι η ισορροπία. Αυτή η ισορροπία που χρειάζεται στην κάθε περίπτωση.

Έτσι σύμφωνα με αυτή την τέχνη στις κατοικίες των ζωντανών πρέπει να κυριαρχεί η ζωοδότρα ενέργεια Γιανγκ, ιδιαίτερα στα παιδικά δωμάτια. Στα υπνοδωμάτια αντίθετα πρέπει να κυριαρχεί η ενέργεια Γιν αφού είναι χώρος ανάπαυσης και χαλάρωσης. Η υπερβολική ενέργεια γιν προκαλεί ασθένεια, απώλεια, ακόμη και θάνατο. Αντίθετα η ενέργεια Γιν βοηθά το σώμα και θεραπεύει τις ασθένειες, γιατί πάλλεται, σφύζει από ζωή και φέρνει καλοτυχία.

Η διδασκαλία του Γιν Γιανγκ έχει διαποτίσει και τις πολεμικές τέχνες. Το ΤΑΟ είναι πηγή τροφής για την ανάπτυξη των παραδοσιακών πολεμικών τεχνών στην Κίνα. Η δουλειά τους είναι περισσότερο εσωτερική, όπως για παράδειγμα τα μοναστήρια των Σαο Λιν.

οποίοι στις αρχές του αιώνα θεωρούνταν επιστήμονες με υπερβολικά παιδική, απλοϊκή και ρηχή σκέψη. Με τις νέες ανακαλύψεις της επιστήμης όμως σιγά-σιγά οι σύγχρονοι επιστήμονες διαπίστωσαν (και διαπιστώνουν ακόμη) ότι αυτά που άρχιζαν να ανακαλύπτουν για το σύμπαν, οι Προσωκρατικοί φιλόσοφοι τα είχαν διατυπώσει πολύ πιο κατανοητά και ολοκληρωμένα 2.500 χρόνια πριν!!! Ίσως δίκαια ο 20ος αιώνας ονομάστηκε από μερικούς «ο αιώνας των Προσωκρατικών» αφού ουσιαστικά οι διδασκαλίες τους άρχισαν να κατανοούνται ξανά μετά από τόσους αιώνες.

Η διδασκαλία και η Θεωρία των 4 στοιχείων είναι μια απεικόνιση των καταστάσεων που μπορεί να υπάρξει η Ύλη. Σαν ύλη δεν εννοούμε την φυσική ύλη που βλέπουμε και που δίνει μορφή και υπόσταση σε όλα τα πράγματα, αλλά την πηγή αυτής. Όπως ξέρουμε η ύλη είναι μια

Σύμφωνα με τον Ταοϊσμό τα πράγματα έχουν δύο αντίθετες δυνάμεις, το Γιν και το Γιανγκ, δύο όψεις που αλλοστηρίζονται, βοηθούνται και μάχονται. Αυτές οι αρχές χρησιμοποιούνται για τη φυσική και νοητική προετοιμασία στις Πολεμικές Τέχνες, βασισμένες στην ενέργεια ΤΣΙ που αποτελείται από το Γιν και το Γιανγκ.

Στις πολεμικές τέχνες το Γιάνγκ είναι ακόμα το ανώτερο, η ζωή, η καλοσύνη, η γενναιότητα, η ομορφιά η αρετή, η τάξη. Όλα αυτά τα ηθικά, πνευματικά στοιχεία που χρειάζεται να ζυγνήσουμε μέσα μας για να γίνουμε πολεμιστές και Άνθρωποι. Το Γιν είναι το υποχθόνιο, η κακία, ο εγωισμός, το άσχημο, η αταξία, η παρακμή, το μίσος. Η εκπαίδευση των πολεμιστών είναι μια μάχη του Γιν και του Γιανγκ και ο δρόμος της αυτοπραγμάτωσης.

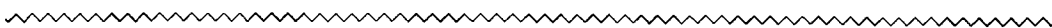
Η παραδοσιακή Κινέζικη ιατρική βασίζεται στα στοιχεία Γιν και Γιανγκ του ανθρώπινου σώματος. Κάθε αρρώστια θεωρείται διατάραξη της ισορροπίας ανάμεσα στα δύο αυτά στοιχεία. Γενικά, το εσωτερικό μέρος του σώματος είναι Γιανγκ και η επιφάνεια είναι Γιν. Το πίσω μέρος είναι Γιανγκ και το μπροστά είναι Γιν. Μέσα στο σώμα υπάρχουν όργανα Γιν και όργανα Γιάνγκ. Η ισορροπία στο σώμα διατηρείται χάρη στη συνεχόμενη σωστή ροή του ΤΣΙ, "ζωτική ενέργεια" που κυκλοφορεί διαμέσου ενός συστήματος "μεσημβρινών". Πάνω στις γραμμές των μεσημβρινών του σώματος βρίσκονται τα σημεία που εφαρμόζεται η θεραπευτική μέθοδος του βελονισμού.

Αν η ροή του Τσι ανάμεσα στα στοιχεία Γιν και Γιανγκ σταματήσει, το άτομο αρρωσταίνει και η αρρώστια θεραπεύεται με την τοποθέτηση βελόνων σε διάφορα σημεία του σώματος που αποκαθιστούν τη ροή του Τσι.

Αυτές είναι μερικές από τις εφαρμογές την πανάρχαιας διδασκαλίας του Γιν και του Γιανγκ. Τόσο αρχαία όσο και τα βουνά και οι κοιλάδες που σχηματίζονται από την κίνησή του. Τόσο σοφό όσο τα άστρα και η ζωή που υπάρχουν επειδή αυτό υπάρχει. Όπως σε κάθε αρχαία γνώση απλά προσπαθούμε να ακούσουμε, να ερμηνεύσουμε το μεγαλείο και τη γνώση που κρύβει. Όποιος συνειδητοποιεί το Γιν και το Γιανγκ ερμηνεύει το σύμπαν και γίνεται συνεργός της αέναης ροής των πραγμάτων.

συμπυκνωμένη μορφή ενέργειας. Ο Εσωτερισμός^Ν διδάσκει ότι συνολικά υπάρχουν **7 είδη ενέργειας**, η μία πιο λεπτή από την άλλη και η χονδροειδέστερη μορφή(αυτή που δονεί σε χαμηλότερη συχνότητα) είναι η φυσική ύλη. Τα **4 πρώτα είδη** ενέργειας (επίπεδα δόνησης) που είναι και τα μόνα που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο άνθρωπος είναι η Νοητική , η Ψυχική, η Ενεργειακή; και η Αντικειμενική. Το 5ο επίπεδο ενέργειας το αιθερικό, μόλις τώρα αρχίζει να γίνεται αντιληπτό ενώ τα δύο ανώτερα ξεφεύγουν αρκετά από την ανθρώπινη αντίληψη στην παρούσα φάση. Στη Μιθραϊκή λατρεία στην αρχαία Ρώμη ^Ν η τελετουργική σκάλα (κλίμαξ), είχε επτά σκαλοπάτια, φτιαγμένα από διαφορετικά μέταλλα το καθένα. Το πρώτο σκαλοπάτι ήταν φτιαγμένο από μολύβι και αντιστοιχούσε στον «ουρανό» του πλανήτη Κρόνου, το δεύτερο από χαλκό (Αφροδίτη), το τρίτο από μπρούτζο (Ζευς), το τέταρτο από σίδηρο (Ερμής), το πέμπτο από «νομισματικό μετάλλευμα» (Αρης) , το έκτο από ασήμι (σελήνη) και το έβδομο από χρυσάφι (ήλιος). Το όγδοο αντιπροσωπεύει τη σφαίρα των απλανών αστεριών. Ανεβαίνοντας αυτήν την τελετουργική σκάλα ο μύστης περνούσε πραγματικά από τους 7 ουρανούς κι έτσι υψωνόταν μέχρι το Εμπύρειον. Όπως ανεβαίνοντας τους 7 ορόφους του βαβυλωνιακού ζιγκουράτ, έφταναν ως τον τελευταίο ουρανό ή όπως περνούσαν διάφορες κοσμικές ζώνες ανεβαίνοντας τους εξώστες του ναού Μπαρμπουντούρ, που καθώς είδαμε, αποτελούσε ο ίδιος Κοσμικό Όρος ή *imago mundi*.

^Ν www.esotera.gr

^Ν Μ. Eliade, Εικόνες και Σύμβολα , εκδόσεις Αρσενίδη, Αθήνα, 1994

Τα 4 λοιπόν είδη ενέργειας που αντιλαμβανόμαστε, ήταν γνωστά στους αρχαίους πολιτισμούς και συμβολίστηκαν με τα 4 γνωστά στοιχεία. Κάθε πολιτισμός και εποχή έδωσε ιδιαίτερη σημασία σε ένα ή περισσότερα από αυτά, ανάγοντας το σε κυρίαρχο στοιχείο.

ΓΗ:

Το στοιχείο γη θεωρήθηκε από όλους τους πολιτισμούς η μήτρα της ζωής.

Η «Μητέρα-Γη», σύμβολο γονιμότητας λατρεύτηκε κυρίως σαν χθόνια Θεότητα. Είναι αυτή που γεννάει όλα τα όντα που επάνω της και που τα τρέφει. Είναι το ένα από τα δύο όντα που αποτελούν το πρωταρχικό Θείο ζευγάρι και γονιμοποιείται από τον ουράνιο Πατέρα. Είναι Θηλυκής φύσης. Είναι σύμβολο σταθερότητας της ύπαρξης. Ταυτόχρονα αφού γεννάει όλες τις μορφές, είναι κάτι το απέραντα ζωντανό το ον **Γαία** όπως ονομαζόταν. Σαν Θεότητα στην ελληνική Θρησκεία θεωρείται ανώτερη από τις υπόλοιπες Θηλυκές Θεότητες. Ο Αισχύλος στις «Ευμενίδες», πρώτα επικαλείται την γη και μετά την Θέμιδα.

Αργότερα η γη αντικαθίσταται από την **Δήμητρα**. Όπως ομολογεί ο Ευριπίδης στις «Βάκχες» μιλώντας για τη Δήμητρα: "Είναι η γη και κάλεσέ την με όποιο θέλεις όνομα".

Όπως είναι φυσικό, η Γη είχε μεγαλύτερη αίγλη στις αγροτικές Θρησκείες και πολιτισμούς όπως οι Σουμέριοι στην αυγή του πολιτισμού τους. Μερικοί λαοί όπως οι **Περουβιανοί** πιστεύουν ότι κατάγονται από τα βουνά και τις πέτρες. Ο Όμηρος την δοξάζει λέγοντας ότι είναι αυτή που δίνει

αλλά και που αφαιρεί τη ζωή. Εκτός από την σταθερότητα συμβολίζει και την συντήρηση.

Σε χθόνιες λατρείες ή σε κατάλοιπα αυτών, η γη είναι πηγή δύναμης.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα στην μυθολογία της Αρχαίας Ελλάδας ο Γίγαντας Ανταίος (*άθλοι του Ηρακλή*) όπου κάθε φορά που πέφτει στη γη παίρνει δύναμη από αυτήν. Ακόμη στο Χριστιανισμό οι Πρωτόπλαστοι φτιάχνονται από χώμα και νερό.

Στην **αλχημεία** είναι η πρωταρχική φάση μετάλλαξης του άνθρακα σε διαμάντι και συμβολίζεται με το μαύρο χρώμα.

ΝΕΡΟ:

Το νερό είναι η πρωταρχική και ανεξάντλητη πηγή ενέργειας.

Χαρακτηρίζεται από μια δυναμικότητα και μεταβλητότητα. Εξασφαλίζει μακροζωία, δύναμη, ενέργεια και καλή υγεία. Η Θεραπευτικές τους ικανότητες θεωρούνται -στις Βέδες- Θαυματουργές. Είναι **σύμβολο εξαγνισμού**. Το βάπτισμα στο Χριστιανισμό, συμβολίζει την εξωτερική και εσωτερική καθαριότητα, την απαλλαγή από κάθε τι μολυσμένο.

Ταυτόχρονα το πέραςμα μέσα από το νερό συμβολίζει την **αναγέννηση, τη νέα αρχή και τη νέα ζωή**. Ο Χριστός βαπτίζεται για να δεχθεί το Άγιο Πνεύμα, ενώ η Θέτις βαπτίζει τον Αχιλλέα για να τον κάνει αθάνατο.

Ακόμη η βύθιση του σταυρού και η ανάδυσή του συμβολίζει την ανανέωση και ενδυνάμωση της λειτουργίας του. Αντίστοιχα στις 27 Μαρτίου γινόταν το λουτρό σε ποτάμι της Φρυγικής μητέρας, Κυβέλης.

Η λέξη **κλειδί** για το νερό είναι *Ρυθμός και Περιοδικότητα*. Και αυτό γιατί το νερό ανακυκλώνει συνεχώς την ενέργεια. Αρκετές είναι οι μορφές που αναδύονται από το νερό (π.χ. *Αφροδίτη*), αλλά και από την άλλη μεριά είναι σε θέση να καταλύσει και να καταστρέψει κάθε μορφή ζωής. Ο μύθος του κατακλυσμού, υπάρχει σε όλες τις μυθολογίες: Έλληνες, Εβραίοι, Χριστιανοί, Ινδοί, Σουμέριοι, Ιρανοί, Ασσυροβαβυλώνιοι μιλάνε για έναν (ή περισσότερους) κατακλυσμούς που κατέστρεψαν κάθε μορφή ζωής πάνω στη γη. Μέσα στο νερό ενυπάρχουν όλες οι μορφές εν δυνάμει και κάποια στιγμή παίρνουν υλική μορφή.

Η βροχή είναι για πολλούς λαούς το ουράνιο σπέρμα που γονιμοποιεί τη γη και την κάνει να βλασταίνει. Οι Ινδιάνοι Πίμα του Μεξικού μιλούν για μια πολύ όμορφη γυναίκα (*τη μητέρα-Γη*) που γονιμοποιήθηκε από μια σταγόνα που έπεσε από ένα σύννεφο. Ανάλογα, γεννήθηκε και η Αφροδίτη, μια άλλη μορφή του Ιερού Θηλυκού με τη διαφορά ότι αναδύθηκε από το νερό όταν έπεσαν στη Θάλασσα τα γεννητικά όργανα του ευνούχου πλέον πατέρα Κρόνου.

Από τους προσωκρατικούς φιλοσόφους ο **Αναξιμένης** είναι αυτός που θεωρεί σαν την πηγή του κόσμου το νερό. Θεωρεί ότι όλα τα όντα και πράγματα υλικά ή μη είναι συμπυκνώσεις-φάσεις του πρωταρχικού ύδατος. Φυσικά δεν εννοεί το φυσικό νερό αλλά μια κατάσταση της φύσης, μια μορφή ενέργειας.

Στην **Αιγυπτιακή** μυθολογία, ο Κνεπ, ο αιώνιος κρυμμένος Θεός παριστάνεται με ένα φίδι που βγάζει το κεφάλι του έξω από το νερό⁸. Στις

⁸ David Fontana, *The Secret Language of Symbols*, Chronicle Books, San Francisco, 1994

Βόρειες ευρωπαϊκές χώρες το σύμπαν δημιουργήθηκε από το νερό. Επίσης ο Μωυσής διδάσκει πως μόνο η γη και το νερό μπορούν να γεννήσουν μια ζώσα ψυχή. Οι Ινδουιστές(πιστεύουν ότι ο Μπράχμα έφτιαξε τον πρώτο άνθρωπο από γη, νερό και αέρα (φυσικό, ενεργειακό και συναισθηματικό σώμα). Το πυρ (νους) αποκτήθηκε από τον άνθρωπο αργότερα.

Στους προσωκρατικούς ο Θαλής ονομάζει την πρωταρχική και αρχέγονη ύλη «τα Ύδατα του Διαστήματος». Δίδασκε ότι όλα τα πράγματα προήλθαν από το πρωταρχικό αυτό νερό.

Η επαφή με το νερό φέρνει πάντοτε μια ανάπλαση: απ' τη μια μεριά, γιατί η διάλυση ακολουθείται από τη νέα «γέννηση» κι απ' την άλλη, γιατί η εμβύθιση γονιμοποιεί και πολλαπλασιάζει το δυναμικό ης ζωής. Στην υδατική κοσμογονία αντιστοιχούν – στο ανθρωπολογικό επίπεδο– οι υλογένειες, οι δοξασίες, σύμφωνα με τις οποίες το ανθρώπινο γένος γεννήθηκε από τα Νερά. στον κατακλυσμό ή στην περιοδική καταπόντιση των ηπείρων (μύθοι του τύπου της Ατλαντίδος) αντιστοιχεί , στο ανθρώπινο επίπεδο, ο «δεύτερος Θάνατος» της ψυχής (η «υγρότητα» και ο λειμών το Άδη κλπ) ή ο μυητικός Θάνατος με τη βάπτισή. Μα τόσο στο κοσμολογικό όσο και στο ανθρωπολογικό πεδίο, η βύθισή μες στα Νερά ισοδυναμεί όχι με οριστική εξάλειψη, αλλά με παροδική επανενσωμάτωση στο μη- διακριτό, η οποία ακολουθείται από νέα δημιουργία, νέα ζωή ή νέον άνθρωπο, ανάλογα με το αν πρόκειται για κοσμική, βιολογική ή σωτηριολογική περίπτωση. Από την άποψη της δομής ο «κατακλυσμός» παραβάλλεται με το «βάπτισμα» και η νεκρική σπονδή με το καθαρισμό των

⁸ Μ. Eliade, Εικόνες και Σύμβολα , εκδόσεις Αρσενίδης, Αθήνα, 1994

νεογέννητων ή με τα' ανοιζιάτικα εθιμικά λουτρά, που φέρνουν υγεία και γονιμότητα.

Τα Νερά σε όποια Θρησκευτικά συστήματα κι αν απαντώνται, διατηρούν πάντα τη λειτουργία ους: διασπούν, καταλύουν τις μορφές, «νίπτουν τα ανομήματα», έχουν ενέργεια εξαχνισμού, αλλά και αναγέννησης. Το πεπρωμένο τους είναι να προηγούνται απ' τη δημιουργία και να την αναρροφούν, καθώς δεν έχουν τη δυνατότητα να ξεπεράσουν τον δικό τους τρόπο ύπαρξης, δηλαδή να εκδηλωθούν με δικές ους μορφές.

ΑΕΡΑΣ :

Ο αέρας συμβολίζει την ψυχή. Το μεγαλύτερο χαρακτηριστικό του είναι η μεταβλητότητά του και η έλλειψη σταθερότητάς του. Για το Πλάτωνα η ψυχή, δηλαδή το αστρικό σώμα είναι το κλειδί για να κυριαρχήσει στον άνθρωπο η λογική. Ο Αναξιμένης τονίζει ότι όλα προήλθαν από τον αέρα, τη Θεία πνοή που έδωσε ζωή στα πάντα και εμψυχώνει τα πάντα. «και τα πάντα παράγονται από ένα είδος πύκνωσης και πάλι αραιώσης του αέρα. Πράγματι η κίνηση υπάρχει ανέκαθεν.» Για τον Αναξιμένη αέρας και πνεύμα είναι δύο ταυτόσημοι όροι.

Στην αρχαία Ελλάδα ο Θεός των ανέμων, είναι ο Αίολος, ο οποίος όμως δεν κατέχει μια Θέση στο δωδεκάθεο. Αντίθετα στην Ινδία ο Ίντρα είναι ένας από τους μεγαλύτερους Θεούς , Θεός Πολεμιστής. Επίσης και ο Βαγιοθ είναι Θεότητα του αέρα. Ο αέρας συμβολίζει την ορμή την ώθηση την τόλμη και γι' αυτό ταιριάζει περισσότερο σε πολεμιστές. Είναι αυτός που μπορεί να εμποδίσει την πορεία κάποιου ή να την επιταχύνει γι' αυτό πριν από τα ταξίδια τους οι αρχαίοι λαοί έκαναν Θυσίες σε Θεότητες του

ανέμου. Ο έλεγχος των ανέμων απαιτεί σιδερένια θέληση και πειθαρχία: Ο Οδυσσέας δεν καταφέρνει να ελέγξει τα συναισθήματα ανέμων και αυτό τον ξαναφέρει πίσω στην αρχή.

Στην αρχαία Ελλάδα επίσης ο σύμβολο του αέρα είναι και ο Δίας αφού είναι ο Θεός που είναι παντού και επιβλέπει τα πάντα.

ΦΩΤΙΑ ΠΥΡ:

Το Πυρ συμβολίζει τη νόηση του ανθρώπου αλλά και την παγκόσμια. Η λατρεία της φωτιάς υπήρξε από τα πανάρχαια χρόνια μια από τις βασικότερες λατρείες πολλών πολιτισμών. Στον Μιθραισμό, στην Θρησκεία της Αβέστα, στην Ρώμη, στην Αίγυπτο, στην Αρχαία Ελλάδα η φωτιά έχει την ίδια περίπου σημασία. Στην Ελλάδα ο Προμηθέας κλέβει τη φωτιά και τη δίνει πρόωρα στους ανθρώπους, ενώ στην Αίγυπτο ο Ερμής ο Τρισμέγιστος διδάσκει ότι το φωτιά είναι μεταγενέστερο στοιχείο και δεν υπήρχε από την αρχή.

Η φωτιά έχει καταστροφικές αλλά και εξαγνιστικές ιδιότητες. Έχει άμεση σχέση με τον ήλιο και αντανakλά τις ιδιότητές του. Συμβολίζει επίσης την πνευματική δύναμη. Στον Χριστιανισμό κατέχει εξέχουσα θέση αφού η επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος στους Αποστόλους γίνεται με τη μορφή μιας φλόγας, είναι η Θεία Αποκάλυψη. Το φωτοστέφανο επίσης των Αγίων συμβολίζει την πνευματική τους δύναμη και την ισχύ της ψυχής τους.

Στο Βουδισμό το πυρ είναι η σοφία που κατακαίγει την άγνοια. Στις Βέδες ο Θεός της φωτιάς , ο Άγκνι αντιπροσωπεύει τον άξονα του κόσμου.

Στο Ζωροαστρισμό το σπέρμα των ανθρώπων έχει την πηγή του στο πυρ και όχι στο νερό. Στην Μπαγκαβάτ Γκίτα βρίσκουμε τον Κρίσνα να λέει: «Είμαι το πυρ που ενοικεί στα σώματα όλων των πραγμάτων που έχουν ζωή». Στους Σουμέριους ο Μαρδοúk ο πιο δημοφιλής Θεός, είναι Θεός του πυρός «που κατακαίγει με φωτιά τους εχθρούς». Η σκοτεινή όψη του πυρός συμβολίζεται στον Χριστιανισμό και τον Μωαμεθανισμό με το «πυρ της κόλασης», ενώ στην Ινδία με την Θεά Κάλι.

Από τους Προσωκρατικούς, ο **Ηράκλειτος** θεωρεί η πρωταρχική ουσία του σύμπαντος είναι το Πυρ από το οποίο προήλθαν με μετουσίωση όλα τα άλλα στοιχεία. «Αυτόν τον κόσμο δεν τον έπλασε κανένας αλλά υπήρχε πάντα, υπάρχει και θα υπάρχει, μία αιώνια ζωντανή φωτιά, που ανάβει με μέτρο και σβήνει με μέτρο.»

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συναρπαστική είναι η μελέτη της ιστορίας ενός συμβολισμού, αλλά και πλήρως δικαιολογημένη, αφού αποτελεί την καλύτερη εισαγωγή σ' ότι ονομάστηκε φιλοσοφία της κουλτούρας και του πολιτισμού. Οι Εικόνες, α αρχέτυπα, τα σύμβολα έχουν με διαφορετικούς τρόπους βιωθεί και αξιοποιηθεί: Απ' αυτές τις πολλαπλές επανενεργοποιήσεις έχει προέλθει ο ρυθμός, το ύφος έκφρασης ης μιας ή της άλλης κουλτούρας. Στο Σεράμ, στα νησιά Μολούκες και στην Ελευσίνα, βρίσκουμε τις μυθικές περιπέτειες μιας αρχέγονης νέας κοπέλας: της Χαινουγουέλε και της Κόρης Περσεφόνης⁸. Από την άποψη της δομής οι μύθοι μοιάζουν. Αλλά πόση διάφορα υπάρχει ανάμεσα στην ελληνική και τη σεραμική κουλτούρα! Η μορφολογία της κουλτούρας και η φιλοσοφία του ύφους έκφρασης

⁸ James Frazier, *The Golden Bough – A new abridgement*, Oxford University Press, 1994

Θα ενδιαφερθούν προπαντός για την ιδιαίτερη μορφή που πήρε η Εικόνα της Νέας στην Ελλάδα και στις Μολούκες. Όμως οι δύο αυτές κουλτούρες, μ' όλο που δεν υπάρχει περίπτωση ανταλλαγών ανάμεσα τους, αφού σαν ιστορικοί σχηματισμοί έχουν πια συγκροτηθεί με το δικό της καθεμιά ύφος έκφρασης, είναι δυνατόν να συγκριθούν στο επίπεδο των Εικόνων και των Συμβόλων. Αυτή ακριβώς η αιωνιότητα και η παγκοσμιότητα «σώζουν» τελικά τις κουλτούρες, μα καθιστούν κιόλας εφικτή μια φιλοσοφία της κουλτούρας που να είναι κάτι περισσότερο από απλή μορφολογία ή ιστορία των ρυθμών έκφρασης.

Κάθε κουλτούρα είναι ένα «συμβάν μες στην ιστορία». Και γι' αυτό έχει τα όριά της. Ας μη γελαστούμε απ' την ασύγκριτη ομορφιά, την ευγένεια και την τελειότητα της ελληνικής κουλτούρας. Ούτε αυτή έχει παγκόσμιο κύρος σαν ιστορικό φαινόμενο. Δοκιμάστε, για παράδειγμα, να αποκαλύψετε την ελληνική κουλτούρα σ' έναν Αφρικανό ή σ' έναν Ινδονήσιο. Το μήνυμα δε θα τους το μεταβιβάσει η Θαυμαστή, ελληνική έντεχνη έκφραση, ο ελληνικός «ρυθμός», μα οι εικόνες που εκείνοι θα τις βρουν και στα αγάλματα και στα αριστουργήματα της ελληνικής κλασικής λογοτεχνίας. Ο, τι για ένα Δυτικό είναι ωραίο και αληθινό στις ιστορικές εκδηλώσεις της αρχαίας κουλτούρας, δεν έχει αξία για έναν ιθαγενή της Ωκεανίας. Γιατί κάθε κουλτούρα, αφού εκδηλώθηκε με δομές και ρυθμούς έκφρασης προσδιορισμένους από τις ιστορικές συνθήκες, έχει οριοθετηθεί. Ενώ οι Εικόνες, που προηγούνται απ' τις κουλτούρες και τις μορφοποιούν, μένουν πάντα ζωντανές και καθολικά αποδεκτές. Ένας Ευρωπαίος δύσκολα θα δεχτεί πως η γενικά ανθρώπινη, πνευματική αξία και το βαθύ μήνυμα ενός ελληνικού αριστουργήματος, όπως της Αφροδίτης της Μήλου, για παράδειγμα, δεν εδρεύει, για τα τρία τέταρτα

της ανθρωπότητας στη μορφική τελειότητα του αγάλματος, αλλά στην Εικόνα της Γυναίκας που αποκαλύπτει. Μολαταύτα, αν δεν καταφέρουμε να συνειδητοποιήσουμε αυτήν την απλή αλήθεια, δεν υπάρχει καμιά ελπίδα για ένα χρήσιμο διάλογο με κάποιο μη-Ευρωπαίο.

Μ' ένα λόγο, η παρουσία των Εικόνων και των συμβόλων διατηρεί «ανοιχτές» τις κουλούρες: σε οποιαδήποτε κουλτούρα, είτε αυστραλιακή είτε αθηναϊκή, οι οριακές καταστάσεις του ανθρώπου έχουν τέλεια εκφραστεί χάρη στα σύμβολα, που αποτελούν το έρεισμά της. Αν παραμεληθεί αυτό το μοναδικό, πνευματικό Θεμέλιο των διαφόρων πολιτισμικών ρυθμών έκφρασης, η φιλοσοφία της κουλτούρας θα καταδικαστεί να μείνει μια μορφολογική και ιστορική μελέτη χωρίς καμιά αξία για την καθαυτό ανθρώπινη κατάσταση. Αν οι Εικόνες δεν ήταν συγχρόνως και ένα «άνοιγμα» προς την υπέρβαση, θα ασφυκτιούσαμε τελικά μέσα σ' οποιαδήποτε κουλτούρα, όσο μεγάλη και θαυμαστή κι αν τη φανταστούμε. Ξεκινώντας από κάθε πνευματική δημιουργία υφολογικά και ιστορικά προσδιορισμένη απ' τις συνθήκες, μπορούμε να φτάσουμε στο αρχέτυπο: Η Κόρη Περσεφόνη κι η Χαινουγουέλε, μας αποκαλύπτουν την ίδια δραματική μα γόνιμη μοίρα της Νέας Γυναίκας.

Οι Εικόνες αποτελούν «ανοίγματα» προς έναν κόσμο διστορικό. Και δεν είναι ασήμαντο αυτό: χάρη στις Εικόνες μπορούν κι επικοινωνούν οι διάφορες «ιστορίες». Πολύς λόγος έγινε για την ενοποίηση της Ευρώπης από το χριστιανισμό στο μεσαίωνα. Αυτό αληθεύει κυρίως, αν ληφθεί υπόψιν η αμοιβαία προσέγγιση των λαϊκωθρησκευτικών παραδόσεων. Η αναγωγή σε κοινό παρονομαστή των τοπικών λατρειών- απ' τη Θράκη ως τη Σκανδιναβία κι απ' τον Τάγο μέχρι το Δνείπερο- πραγματοποιήθηκε με την αγιογραφία. Οι Θεοί

και οι τόποι λατρείας τους σε όλη την Ευρώπη, εξαιτίας του εκχριστιανισμού τους, όχι μόνο πήραν κοινά ονόματα, μα ξαναβρήκαν ως και ένα σημείο τα ιδιαίτερα αρχέτυπα τους και κατά συνέπεια την παγκόσμια ισχύ τους: μια πηγή στη Γαλατία, που απ' τους προϊστορικούς χρόνους είχε θεωρηθεί ιερή από την παρουσία κάποιας Θεότητας τοπικής ή επαρχιακής, αναγνωρίστηκε σαν ιερή μέσα από ολόκληρη τη χριστιανοσύνη μετά την αφιέρωσή της στην Παρθένο Μαρία.

Όλοι οι δρακοτόνοι εξομοιώθηκαν με τον Άγιο Γεώργιο ή με άλλο χριστιανό ήρωα κι όλοι οι Θεοί της Θύελλας με τον Προφήτη Ηλία. Η λαϊκή μυθολογία από την περιφερειακή και επαρχιακή έγινε οικουμενική. Σημαντικό εκπολιτιστικό ρόλο απόκτησε ο χριστιανισμός κυρίως με τη δημιουργία κοινής μυθολογικής γλώσσας για τους πληθυσμούς, που όντας δεσμευμένοι μ τη γη τους κινδύνευαν περισσότερο να απομονωθούν βυθισμένοι στις προγονικές τους παραδόσεις. Γιατί όχι μόνο εξάγνιζε την αρχαία, ευρωπαϊκή Θρησκευτική κληρονομιά εκχριστιανίζοντάς την, αλλά βοήθησε να περάσουν στη νέα πνευματική φάση της ανθρωπότητας όλα όσα αξίζουν να σωθούν από τις παλαιές πρακτικές, δοξασίες και ελπίδες του προχριστιανικού ανθρώπου. Σήμερα στο λαϊκό χριστιανισμό επιβιώνουν ιεροτελεστίες και δοξασίες της νεολιθικής περιόδου: όπως το βραστό στάρι προς τιμήν των νεκρών (η colina της ανατολικής Ευρώπης και του Αιγαίου). Ο εκχριστιανισμός των λαϊκών στρωμάτων στην Ευρώπη πραγματοποιήθηκε προπαντός χάρη στις Εικόνες: τις ξανάβρισκαν παντού, δε χρειάστηκε καν να τους δώσουν καινούρια ονόματα.

Ας μη φθάσει κανείς στο σημείο να ελπίζει πως ανάλογο φαινόμενο θα ξαναγίνει αύριο κιόλας σ' ολόκληρο τον πλανήτη. Αντίθετα σαν αντίκτυπος

από την είσοδο των εξωτικών λαών στην ιστορία, θα εμφανισθεί παντού αύξηση του κύρους της αυτόχθονης Θρησκείας. Όπως είπαμε η Δύση πιέζεται σκληρά σήμερα για ένα διάλογο με τις άλλες κουλτούρες, τις «εξωτικές» και «πρωτόγονες». Θα είναι λυπηρό να τον αρχίσει χωρίς να έχει καθόλου διδαχθεί απ' όλες τις αποκαλύψεις που παρέχει η μελέτη των συμβολισμών. Τα λόγια, όταν δεν ξέρουμε τι αντιπροσωπεύουν, καταντούν κούφια. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την ψυχολογία, όπου καθημερινώς μιλάμε για αρχέτυπα, όπως ακριβώς μιλάμε και για τη Θηλυκή πλευρά, για την αρσενική, για τη Μεγάλη Μητέρα κτλ. Μπορεί να ξέρουμε τα πάντα για τους αγίους, τους σοφούς, τους προφήτες, τις Θείες μητέρες που λατρεύονται σε όλο τον κόσμο: όσο τα θεωρούμε σαν απλές εικόνες, που τη Θεϊκή τους δύναμη δεν τη νιώσαμε ποτέ, τόσο μιλάμε σαν ονειροπαρμένοι χωρίς να ξέρουμε για τι ακριβώς μιλάμε. Τα λόγια που θα χρησιμοποιούμε θα είναι άδεια και χωρίς αξία. Δεν ζωντανεύουν παρά μόνο αν προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τη Θεία υπόστασή τους, δηλαδή τη σχέση τους με το άτομο. Εκείνη μόνο τη στιγμή αρχίζουμε να καταλαβαίνουμε ότι η ονομασία «αρχέτυπο», σημαίνει λίγα πράγματα, κι ότι όλα εξαρτώνται απ' τον τρόπο που συσχετίζονται μαζί μας,

Η ενεργητική λοιπόν λειτουργία των ονειρικών συμβόλων, προσπαθεί ν' αναδημιουργήσει το πρωτόγονο πνεύμα του ανθρώπου σε μια «φωτισμένη», η προηγμένη συνείδηση, όπου ποτέ δεν βρέθηκε προηγουμένως, κι όπου, κατά συνέπεια, ποτέ δεν υποβλήθηκε σε κριτική σκέψη. Γιατί, σ' ένα πολύ μακρινό παρελθόν, το πρωτόγονο αυτό πνεύμα που αναφέραμε πριν, αποτελούσε το σύνολο της ανθρώπινης προσωπικότητας. Όσο εξελισσόταν η συνείδηση, τόσο έχανε την επαφή μ' ένα αναπτυσσόμενο τμήμα αυτής της πρωτόγονης ψυχικής

ενέργειας, έτσι ώστε η συνειδητή πνευματική δραστηριότητα να μη γνωρίσει ποτέ τούτη την πρωτόγονη πνευματική δραστηριότητα.

Ένα ακόμη πιο χτυπητό παράδειγμα, που είναι πιο οικείο σ' όλους εκείνους που μεγάλωσαν με τις αρχές της χριστιανικής κοινωνίας: τα Χριστούγεννα, πολλοί από εμάς εκφράζουν τη συγκίνηση που τους εμπνέει ο μύθος ενός μισο Θεϊκού παιδιού, δίχως να πιστεύουμε αναγκαστικά στο δόγμα της Άωτης Σύλληψης, και ίσως μάλιστα, δίχως να έχουμε καμιά Θρησκευτική πίστη. Αθελά μας, δεχόμαστε την επίδραση το συμβολισμού της Αναγέννησης.

Πρόκειται απλώς για την επιβίωση μιας αφάνταστα πανάρχαιας γιορτής του ηλιοστασίου, που εκφράζει την ευχή ν' αναγεννηθεί το χειμωνιάτικο τοπίο που απλώνεται στο βόρειο ημισφαίριο. Μ' όλο το σκεπτικισμό που μας διακρίνει σαν σύγχρονους ανθρώπους, χαιρόμαστε με τη συμβολική αυτή γιορτή., όπως το έθιμο το Πάσχα, που γινόμαστε ένα με τα παιδιά μας στο έθιμο του πασχαλιάτικου αυγού, ή του λαγού.

Καταλαβαίνουμε άραγε αυτό που κάνουμε; Διακρίνουμε άραγε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην ιστορία της γέννησης, του Θανάτου και της ανάστασης του Χριστού, και στο λαϊκό συμβολισμό του Πάσχα; Αυτά τα πράγματα, συνήθως, δεν τα θεωρούμε αντάξια του προβληματισμού μας. Κι ωστόσο αυτά επιτελούνται. Η σταύρωση του Χριστού, τη Μεγάλη Παρασκευή, μοιάζει από πρώτη ματιά να ανήκει στον ίδιο τύπο με το συμβολισμό της γονιμότητας, που συναντάμε σε παλιά τελετουργικά προς τιμήν άλλων «σωτήρων», όπως του Όσιρη, ή του Ορφέα. Κι αυτοί γεννήθηκαν Θεοί ή ημίΘεοι, κι αυτοί έφτασαν στο απόγειό τους για να σκοτωθούν έπειτα και να ξαναγεννηθούν. Αποτελούν

μέρος Θρησκευτών ενός ζωικού κύκλου, όπου ο Θάνατος κι η αναγέννησης του Θεού- βασιλιά, είναι μύθος που δεν έπαψε ποτέ ν' ανακαλείται στη μνήμη.

Από τελετουργική άποψη, όμως, η ανάσταση του Χριστού την Κυριακή του Πάσχα, ικανοποιεί λιγότερο απ' ότι ο συμβολισμός των Θρησκευτών του κύκλου Θάνατος- ζωή. Γιατί ο Χριστός ανεβαίνει στους ουρανούς για να καθίσει εκ δεξιών του Πατρός : η ανάστασή του είναι ένα μοναδικό γεγονός που δεν επαναλαμβάνεται.

Ο χριστιανισμός διακρίνεται απ' τους άλλους μύθους του Θεού- βασιλιά ακριβώς απ' τον τελεσίδικο χαρακτήρα της έννοιας «ανάσταση», (που κατακυρώνεται από τη Δευτέρα Παρουσία, θέμα επίσης «κλειστό»). Το γεγονός συμβαίνει μόνο μια φορά, κι άλλο δεν κάνουν οι λειτουργίες παρά να το θυμίζουν. Τούτος, όμως, ο τελεσίδικος χαρακτήρας εξηγεί πιθανόν γιατί οι πρώτοι χριστιανοί, επηρεασμένοι ακόμη απ' τις προχριστιανικές παραδόσεις, ένοιωθαν την ανάγκη να συμπληρώσουν το χριστιανισμό με στοιχεία που δανείζονταν από παλιότερα τελετουργικά γονιμότητας. Είχαν ανάγκη απ' αυτή τη διαρκώς επαναλαμβανόμενη υπόσχεση αναγέννησης. Κι αυτήν ακριβώς συμβολίζουν το αυγό και το λαγουδάκι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Χρήστος Γιανναράς, Σχεδιάσμα εισαγωγής στη Φιλοσοφία, εκδόσεις Δόμος, Αθήνα 1994.
2. Μιροσά Ελιάντ, Εικόνες και Σύμβολα, Εκδόσεις Αρσενίδη, Αθήνα, 1994
3. Μιροσά Ελιάντ, Κόσμος και ιστορία – ο μύθος της αιώνιας επιστροφής, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999
4. Μαγεία, η απόκρυφη παράδοση του κόσμου, Συλλογικό έργο, εκδόσεις: Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη, 2000
5. Roland Barthes, Εικόνα – Μουσική – Κείμενο, Εκδόσεις Πλέθρον, χ.χ.
6. Carl G. Jung, Ο άνθρωπος και τα σύμβολα του, εκδόσεις Αρσενίδη, Αθήνα χ. χ.
7. J. Campbell, The Hero with a Thousand Faces, Paladin, London, 1988
8. James Frazier, The Golden Bough – A new abridgement, Oxford University Press, 1994
9. Jostein Gaarder, Ο κόσμος της Σοφίας, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα, 1995
10. The Concise Columbia Encyclopaedia Avon Books, New York, 1983
11. Mircea Eliade, Shamanism: Archaic Techniques of Ecstasy, Princeton University Press, 1964, Princeton

12. David Fontana, *The Secret Language of Symbols*, Chronicle Books, San Francisco, 1994
13. J.C. Cooper, *An Illustrated Encyclopaedia of Traditional Symbols*, Thames & Hudson, London, 1978
14. Nikolai Tolstoy, *The Quest for Merlin*, Little, Brown and Company, Boston, 1985
15. Mircea Eliade, *The Sacred and the Profane - The Nature of Religion*, Harcourt Brace Company, New York, 1987
16. C.G. Jung, *Memories, Dreams, Reflections*, Fontana Press, London, 1995
17. J.E. Cirlot, *A dictionary of Symbols*, Dorset Press, New York, 1991
18. S. Kokkinou, *Greek Mythology*, Intercarta, Athens, 1989
19. R. Willis, *World Mythology*, Simon & Schuster, London, 1993
20. Λάου Τσε, *Ταο το τσινγκ*, Εκδόσεις Πύρινος κόσμος, Αθήνα, χ.χ.

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

31 ΙΑΝ. 2012 08 ΦΕΒ. 2012 2/5/2012 03 ΔΕΚ. 2013		
--	--	--

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000087770